

**KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA**

**EKONOMIJA
U SLUŽBI KARIZME
I POSLANJA**

Boni dispensatores multiformis gratiae Dei
(1 Pt 4, 10)

SMJERNICE



HRVATSKA REDOVNIČKA KONFERENCIJA

KONGREGACIJA ZA USTANOVE
POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

EKONOMIJA U SLUŽBI KARIZME I POSLANJA

Boni dispensatores multiformis gratiae Dei

(1 Pt 4, 10)

SMJERNICE



Dokumenti – 10

Nakladnik:

Hrvatska redovnička konferencija,
Zagreb, Prilaz Gjura Deželića 75

Objavljuje se s dopuštenjem *LIBRERIA EDITRICE VATICANA*

Glavni i odgovorni urednik:

s. Ana Marija Antolović, predsjednica HRK

Prijevod:

Slavko Antunović

Lektura:

Zdenka Leženić

Priprema:

Marinko Nikolić

Tisak:

AKD, Zagreb

Naklada:

1000

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001000669.

ISBN 978-953-97249-5-3

KONGREGACIJA
ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA
I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA

EKONOMIJA U SLUŽBI KARIZME I POSLANJA

Boni dispensatores multiformis gratiae Dei
(1 Pt 4, 10)

SMJERNICE



HRVATSKA REDOVNIČKA KONFERENCIJA
Zagreb, 2018.

Naslov izvornika:

Economia a servizio del carisma e della missione

Boni dispensatores multiformis gratiae Dei (1 Pt 4, 10)

(ISBN 978-88-266-0096-3)

© Libreria Editrice Vaticana, 2018.

*Dobri upravitelji
različnih Božjih milosti*

(1 Pt 4, 10)

UVOD

1. Jedni druge poslužujte – svatko po primljenom daru – kao dobri upravitelji različitih Božjih milosti! (1 Pt 4, 10)

Prva Petrova poslanica aludira na protivštine koje su podnosile kršćanske zajednice iz rimske dijaspore krajem prvoga stoljeća: to je razdoblje posebne kušnje za Crkvu, koja prima spis velike teološke vrijednosti. Tekst se obraća kršćanima koji dolaze iz poganstva, *putnicima raseljeništvu u Pontu, Galaciji, Kapadociji, Aziji i Bitiniji* (1, 1). Petar ih želi ohrabriti da se drže Božje milosti (5, 12), poziva ih na postojanost, strpljivu ustrajnost (1, 13; 4, 19; 5, 7-8) u kušnjama i teškoćama.

Četvrto poglavlje u svome sastavu sadrži tri slike. Prva ističe paralelu između trpljenja koje je Krist podnio u vlastitu tijelu i osjećaja koji moraju nadahnjivati kršćane (rr. 1-2); druga „različitost“ odlika je kršćanâ u društvenoj sredini u kojoj žive (rr. 3-6); posljednja slika polazi od eshatološke perspektive i usmjerava pozornost na dimenziju zajedništva u životu kršćanâ s preciznim i dragocjenim uputama (rr. 7-11).

Jedni druge poslužujte – svatko po primljenom daru – kao dobri upravitelji različitih Božjih milosti. Deseti redak opisuje odlike onoga koji je, nasljedujući Krista i njegovo evanđelje, ispunjen milošću, to jest kišom darova koji se izljevaju u životu svakoga vjernika. Petar, naime, poziva živjeti vlastiti dar (*chárisma*) kao služitelji (*diakonía*) postajući upravitelji (*oìkonòmoì*) milosti (4, 10).

Darovi primljeni od Boga nazivaju se karizme, od grčkog izraza *charis*, koji dolazi od glagola *charízomai*, a koji znači: darivati, biti veoma darežljiv, velikodušan, davati ne tražeći ništa zauzvat.

Izraz *chárisma* u Novome zavjetu koristi se samo u vezi s darovima koji dolaze od Boga. Svaka pojedina karizma nije dar darovan svima, nego poseban dar koji Duh dijeli „kako hoće“ (1 Kor 12, 11)¹.

Kršćanin je, dakle, pozvan postati ekonom, upravitelj raznolike milosti koja se izražava i kroz karizme i pozvan je razdavati ju na korist svijui. Svaki je dar Božje razdjeljivanje neizmjerne baštine milosti; svaki član zajednice, bogat tim darom, aktivan je i suodgovoran član zajedničkoga života, svjestan da ono čime raspolaže nije njegovo, nego da je to dar koji treba čuvati, razvijati s jednim jedinim ciljem, a to je opće dobro, „jer ga je moguće postići, umnožiti i očuvati samo zajednički imajući pred očima i budućnost“². Opće dobro koje umrežava mnogostrukost darova, u službi jedni drugih, po kojem se ostvaruje Božji spasenjski plan na dobrobit je svakog muškarca i svake žene.

2. U Božjem naumu spasenja Crkva je „poput vjernog i mudrog upravitelja [koji] ima zadaću brižno skrbiti o onome što mu je povjereno“. Naime, „svjesna je odgovornosti pažljiva čuvanja i upravljanja vlastitim dobrima, u svjetlu svoga evangelizacijskog poslanja, s osobitom pozornošću prema potrebitima“³.

Sadašnji povijesni trenutak poziva posvećeni život da se uhvati u koštac s raširenim smanjenjem broja zvanjâ i dugotrajnom ekonomskom krizom. Ta situacija snažno potiče „s realizmom, povjerenjem i nadom... prihvatiti nove odgovornosti koje nam nameće scenarij svijeta potrebitog duboke kulturalne obnove i ponovnog otkrivanja temeljnih vrijednosti, na kojima je moguće graditi bolju budućnost. Kriza nas obvezuje da iznova osmislimo svoj put, zadamo si nova pravila i nađemo nove oblike odgovorna zauzimanja oslanjajući se pritom na pozitivna iskustva, a odbacujući ne-

¹ Usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Pismo *Iuvenescit Ecclesiae* o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve, Rim, 15. svibnja 2016., 4.

² PAPINSKO VIJEĆE „IUSTITIA ET PAX“, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Rim, 2. travnja 2004., § 164.

³ FRANJO, Apost. pismo u obliku motu proprija *Fidelis dispensator et prudens* kojim se ustanovljuje novo koordinacijsko tijelo za ekonomske i administrativne poslove Svete Stolice i države Vatikanskog Grada, 24. veljače 2014., *incipit*.

gativna. Na taj način ona postaje *prigodom za razlučivanje i za stvaranje novih planova*. S tim temeljnim stajalištem, koje je stajalište pouzdanja, a ne očajanja, dolikuje da se suočimo s teškoćama sadašnjeg trenutka⁴.

U toj perspektivi ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života pozvane su biti *dobri upravitelji* karizmi primljenih od Duha i u pogledu raspolaganja i upravljanja dobrima.

3. Posljednjih godina nemali je broj ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života suočen s problemima ekonomske naravi. Mogli bismo reći da je rastuće opadanje snaga praćeno sve većim teškoćama. Nedostatna izobrazenost i manjkavo planiranje često su bili razlogom donošenja ekonomskih odluka koje ne samo da su dovele u opasnost dobra, nego i sam opstanak ustanovâ. Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, postavši svjesna te situacije, poticala je ustanove i družbe na veću svijest o važnosti ekonomskoga pitanja pružajući kriterije i upute za raspolaganje dobrima.

U vezi s tim organizirana su dva *međunarodna simpozija* o upravljanju dobrima. Prvi na temu *Upravljanje dobrima ustanovâ posvećenog života i družbi apostolskog života u službi humanuma i poslanja Crkve*⁵ održan je u ožujku 2014. nakon čega su sastavljene *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*⁶, koje su objavljene 2. kolovoza 2014. Ove smjernice i načelâ za upravljanje dobrima ponuđene su „kao pomoć da ustanove s novom odvažnošću i proroštvom odgovore na izazove našeg vremena kako bi nastavile biti proročki znak Božje ljubavi“⁷.

⁴ BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate*, 29. lipnja 2009., 21.

⁵ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, „Upravljanje dobrima ustanovâ posvećenog života i družbi apostolskog života u službi humanuma i poslanja Crkve“, *Radovi međunarodnog simpozija*, Rim, 8. – 9. ožujka 2014., LEV, Vatikan, 2014.

⁶ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Okružnica *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014.

⁷ *Ondje*, 6.

U kasnijem razdoblju pozornost dikasterija bila je usmjerena također na smisao i značenje djela. Dok je za prvi simpozij bilo karakteristično to da je podsjetio na sposobnost da se odgovori na tu zadaću i na dužnost čuvanja dobara, budnosti i nadzora poglavarâ, drugi simpozij, održan u listopadu 2016., zadržao se na karizmatičkom značenju: *Ponovno razmišljati o ekonomiji u vjernosti karizmi*.

4. Tragom bogata učiteljstva pape Franje ovaj dokument – u kontinuitetu s tekstom *Smjernica* – postavio si je cilj:

- nastaviti hod crkvenoga razmišljanja o dobrima i njihovu upravljanju koristeći se također priložima koji su zatraženi od poglavarâ ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života koji su dostavljeni dikasteriju⁸
- dozvati u svijest i izložiti neke aspekte kanonskoga prava (normative) o vremenitim dobrima s posebnim naglaskom na praksu Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života
- predložiti neke instrumente za planiranje i programiranje vezanih uz upravljanje djelima
- potaknuti ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života na svim razinama – od poglavarâ do članova – da preispitaju pitanja ekonomije u duhu vjernosti karizmi kako bismo „već danas, za Crkvu i svijet, prednjačili u skrbi za sve siromahe i za sve patnje, materijalne, moralne i duhovne, u duhu nadvladavanja svakog egoizma logikom evanđelja koje uči da se pouzdajemo u Božju providnost“⁹.

⁸ *Ondje*.

⁹ FRANJO, Poruka sudionicima međunarodnog simpozija na temu: „Upravljanje dobrima ustanovâ posvećenog života i družbi apostolskog života u službi humanuma i poslanja Crkve“, *Radovi međunarodnog simpozija*, Rim, 8. ožujka 2014.

I.

ŽIV SPOMEN SIROMAŠNOG KRISTA

Kristovo siromaštvo, novost evanđelja

5. Živjeti novost evanđelja „znači živjeti tako da budemo preslika Kristova siromaštva, čiji je čitav život bio usredotočen na vršenje Očeve volje i služenje drugima“¹⁰.

Papa Franjo koristi svaku prigodu kako bi nas uvijek iznova vratio na središte nasljedovanja Krista (*sequela Christi*), a to je „izričita želja za potpunim suobličavanjem Njemu“¹¹, Njegovu životu, Njegovoj *kénosi*. Otajstvo utjelovljenja otajstvo je siromaštva: *Premda bogat, radi vas posta siromašan*. (2 Kor 8, 9) Na križu „u svome će siromaštvu ići sve dotle da će se lišiti svega“¹², iskusio je do kraja otajstvo *kénosi*, poput *Sluge patnika*, kojeg je najavio Izaija.

6. „Kristovo siromaštvo krije u sebi beskrajno Božje bogatstvo. [On] nije samo učitelj, već je i glasonoša i jamac onog spasenjskog siromaštva, koje odgovara neizmjernom Božjem bogatstvu i neiscrpoj snazi njegove milosti.“¹³ *Kénosi* se nameće kao temeljno mjerilo za život svakog krštenika i, još više, svake Bogu posvećene osobe. Siromaštvo, „življeno prema primjeru Krista koji *premda bogat, radi vas posta siromašan* (2 Kor 8, 9) postaje izraz potpunog sebedarja što ga međusobno čine tri božanske osobe. To je dar koji obilno izvire u stvaranju i u punini se očituje u utjelovljenju Riječi i njezinoj otkupiteljskoj smrti“¹⁴.

¹⁰ FRANJO, Homilija na misi s biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama u prigodi apostolskog putovanja u Šri Lanku i na Filipine, 16. siječnja 2015.

¹¹ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 18.

¹² *Ondje*, 23; usp. *Fil* 2, 5-11.

¹³ IVAN PAVAO II., Apos. pob. *Redemptionis donum*, 25. ožujka 1984., 12.

¹⁴ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 21.

Isus je u nazaretskoj sinagogi, na početku svoje službe, proglasio da se *blagovijest naviješta siromasima* (usp. *Lk* 4, 18; *Iz* 61, 1). Onaj tko Njega želi slijediti, pozvan je, dakle, ostaviti dobra, kuću, obitelj i započeti svoj hod odricanjem (*Lk* 14, 33; 18, 22). Učitelj traži, prije svega, da prihvatimo i živimo *primat kraljevstva*, od kojega se ništa ne smije više voljeti i kojemu se ništa ne smije pretpostavljati. Zato se siromašne u duhu naziva blaženima (*Mt* 5, 3) jer je kraljevstvo Božje njima prvima namijenjeno, onima koji su u stanju iščekivati ga, željeti ga i prihvatiti ga.

7. Blaženo siromaštvo je ono koje osobu čini slobodnom u duhu i omogućuje joj rast u vjeri i ljubavi, onoj ljubavi koja ima oči otvorene za potrebe drugih i srce milosrdno da im pritekne u pomoć. Blaženo siromaštvo je nadahnuto ljubavlju koja druge stavlja ispred sebe i svoje pouzdanje stavlja u Boga, koji svakoga dan u svojoj providnosti brine za svoja stvorenja, kao što brine za poljske ljiljane i ptice nebeske (usp. *Mt* 6, 25-34).

Blaženo siromaštvo je ono koje savjetuje Isus mladiću koji *ode žalostan jer imaše velik imetak* (*Mk* 10, 22) i htio ga je zadržati za sebe. Učitelj mu je predložio da proda sve kako bi ga poučio nutarnjoj slobodi i istinskom i velikodušnom milosrđu. Siromaštvo uči ljubavi i time uvodi u kontemplaciju o Božjem otajstvu.

8. Svjedočanstvo posvećenoga života poprima *stilove siromašnoga života*. Papa Franjo je u enciklici *Laudato si'*, o brizi za zajednički dom, odao hvalu umjerenosti: „Kršćanska duhovnost predlaže rast u umjerenosti i sposobnost da čovjek bude zadovoljan i s malim. To je povratak onoj jednostavnosti koja nam omogućuje da se zadržimo i uživamo u malim stvarima, da budemo zahvalni za mogućnosti koje nam život pruža, ne vežući se uz ono što posjedujemo i ne žalosteci se zbog onoga što ne posjedujemo.“¹⁵ Bogu posvećene osobe svojim odabirom siromaštva, na koje se zavjetuju zavjetom ili drugim svetim vezom, već prema vlastitoj specifičnoj karizmi, živi su i uvjerljivi svjedoci da je „ta umjerenost, kada se živi slobodno i svjesno,

¹⁵ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 222.

oslobađajuća. To nije manji život ili život koji se živi s manje intenziteta. Naprotiv, to znači živjeti punim životom¹⁶.

Siromaštvo posvećenih osoba teži „svjedočiti Boga kao pravo bogatstvo ljudskog srca“¹⁷, ispovijedati da se s Kristom posjeduje *bolji, trajan posjed* (Heb 10, 34): vjera u Njega daje životu „nov temelj, nov oslonac, novo čvrsto tlo pod nogama“¹⁸.

Svojim siromaštvom Bogu posvećene osobe svjedoče kvalitetu istinski ljudskoga života koji relativizira dobra pokazujući na Boga kao na apsolutno dobro.¹⁹ Jednostavnost, umjerenost i skromnost života Bogu posvećenih osoba daju im potpunu slobodu u Bogu.²⁰

Prema „tijelu Kristovu“

9. „Upravo je čovjek, a na poseban način siromašni, put Crkve jer je to bio put Isusa Krista.“²¹ Siromasi su Isusu uvijek bili u središtu pozornosti. On im je nastojao dati dostojanstvo, život, mogućnost da žive u punini svoje čovječstvo. Papa Franjo, tragom učiteljstva, na to neprestano podsjeća: „Kako bih želio siromašnu Crkvu za siromašne.“²² Može se s pravom reći da se te riječi, izgovorene nedugo nakon njegova izbora, ubrajaju među ključne izraze njegova pontifikata. „Za Crkvu je usmjerenost na siromašne prije teološka no kulturna, sociološka, politička ili filozofska kategorija. Bog svoje milosrđe pokazuje najprije prema siromasima. To Božje davanje

¹⁶ Ondje, 223.

¹⁷ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 90.

¹⁸ BENEDIKT XVI., Enc. *Spe salvi*, 30. studenoga 2007., 8.

¹⁹ Usp. IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 89.

²⁰ Usp. FRANJO, Obraćanje sudionicima danâ posvećenih papinskim predstavnicima, Rim, 21. lipnja 2013.

²¹ J. M. BERGOGLIO, *Solo l'amore ci può salvare (Samo nas ljubav može spasiti)*, LEV, Vatikan, 2013., 113.

²² FRANJO, Obraćanje predstavnicima medijâ, Rim, 16. ožujka 2013.; FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 198.

ponajprije siromašnima ima posljedice u životu svih kršćanskih vjernika, koji su pozvani imati *isto mišljenje kao i u Kristu Isusu (Fil 2, 5)*.²³

10. Taj zahtjev za posvećivanjem pozornosti potrebama siromašnih, tragom Učitelja, bio je duboko usađen u prvu zajednicu učenikâ. U *Djelima apostolskim* (usp. *Dj 2, 42-47; 4, 32-37*) Crkva u Jeruzalemu predstavljena je kao zbor vjernikâ u kojem je vladala ljubav i dijeljenje dobara, koja su se dijelila *svakomu koliko je trebao (Dj 4, 35)*, tako da *nitko među njima nije oskudijevao (Dj 4, 34)*. Osim što ju je resila ustrajnost i postojanost u nauku apostolskom, u lomljenju kruha i molitvama, ta je zajednica bila ustrajna i u *koinoniji (Dj 2, 42)*, u zajedništvu dobara (*Dj 2, 44; 4, 32*) i u njihovu dijeljenju *svakomu koliko je trebao (Dj 4, 35)*.

I velika kolekta, koju je organizirao Pavao u crkvama koje je osnovao u korist Crkve majke u Jeruzalemu (*1 Kor 16, 1-4; Rim 15, 25-28; 2 Kor 8-9*), čin je solidarnosti koji proširuje obzor crkvenoga zajedništva.

Ti su tekstovi paradigma nadahnuća za postojanje i djelovanje zajednice učenikâ svih vremena i svih mjesta. Kršćani su bili i jesu svjesni odgovornosti za pronalaženjem prikladnih oblika za odjelotvorenje zahtjeva *koinonije*. Bogu posvećene osobe, uosobljujući u povijesti Kristovo siromaštvo i nadahnjujući se na životu prvih zajednica, pozvane su da i za njih *koinonía* postane prijekom potrebom i hitnom zadaćom. Riječ je o izboru nasljedovanja siromašnoga Krista koji vodi prema siromašnima.

11. „Siromašna Crkva za siromašne započinje hodom ususret Kristovu tijelu.”²⁴ Kontemplacija o Očevu licu, objavljenu u Isusu Kristu, i konkretnost njegove ljubavi očitovane u utjelovljenju Sina (usp. *Fil 2, 7*) vodi nas do toga da ga otkrivamo u svim siromašnima i isključenima. Siromašnima ne treba davati samo stvari, nužno je s njima dijeliti ili, još bolje, vratiti im ono što im pripada. Posvećeni muškarci i žene, koji su iskusili Očevu besplatnu ljubav, pozvani su usvojiti duhovnost vraćanja, da slobodno

²³ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 198.

²⁴ FRANJO, Obraćanje u prigodi Duhovskog bdjenja s pokretima, novim zajednicama, crkvenim udrugama i udruženjima, Rim, 18. svibnja 2013.

vraćaju ono što je njima dano za služenje braći i sestrama: život, darove, vrijeme, dobra kojim se služe. Treba ostvariti „pravi *susret* sa siromašnima koji će prerasti u *dijeljenje* koje postaje način života“²⁵; živjeti *sine proprio* – po primjeru Franje Asiškoga – postaje tako najviši stupanj evanđeoskoga siromaštva.

Bogu posvećene osobe pozvane su ne samo na osobno siromaštvo – „danas je siromaštvo, jedan vapaj. Svi moramo razmisliti o tome možemo li biti malo siromašniji“²⁶ – nego na zajedničko siromaštvo; ne trebaju se samo članovi odvojiti od dobara, već to moraju učiniti i ustanove. „Prazni samostani nisu naši, nego su određeni za tijelo Kristovo.“²⁷ Redovnička zajednica, dakle, mora biti solidarna u siromaštvu jer „svaka crkvena zajednica, ako misli da može mirno gledati svoj posao i ne posvećivati kreativnu brigu i djelotvornu suradnju u pomaganju siromašnima da žive dostojanstveno i da dopre do svih, naći će se u opasnosti da se raspadne“²⁸.

Zajednica je pozvana na razlučivanje, ali ne da bi kategorizirala različite siromašne staleže, nego da bi im bila bliska, koji god oni bili i gdje god ih susretne, kako bi upoznala siromaštvo koje je može obogatiti širinom, visinom i dubinom ljubavi Kristove (usp. *Ef* 3, 18-19).

Ekonomija s ljudskim licem

12. Čovjek i njegovo istinsko dobro moraju imati primat u ekonomskoj djelatnosti kao i, šire, u uređenju društva i političkoga života. Na to se podsjeća u konstituciji *Gaudium et spes*: „Čovjek je, naime, začetnik, središte i svrha svega gospodarsko-društvenoga života“²⁹, a to potvrđuje i Benedikt XVI.: „Prvi kapital koji treba sačuvati i dati mu vrijednost [je] sâm čovjek, odnosno osoba u svojoj cjelovitosti.“³⁰ Ekonomska dimenzija, dakle, du-

²⁵ FRANJO, Poruka za Prvi svjetski dan siromahâ, Rim, 13. lipnja 2017., 3.

²⁶ FRANJO, Obraćanje studentima škola kojima upravljaju isusovci u Italiji i Albaniji, Rim, 7. lipnja 2013.

²⁷ FRANJO, Govor u prigodi posjeta izbjegličkom centru Astalli, Rim, 10. rujna 2013.

²⁸ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 207.

²⁹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Past. konst. o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, 63.

³⁰ BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate*, 29. lipnja 2009., 25.

boko je povezana s osobom i poslanjem. Uz ekonomiju su vezane važne odluke u osobnom i društvenom životu i u njima se mora zrcaliti evanđeosko svjedočenje, osjetljivo na potrebe braće i sestara.

Bogu posvećeni muškarci i žene izabiru proroštvo i bježe od „diktature bezlične ekonomije lišene uistinu humanog cilja“³¹. Njihovo siromaštvo doziva svima u pamet da se moraju hitno u srcu i umu osloboditi ekonomije isključivosti i nepravde jer ta ekonomija ubija³². Ona, naime, dovodi do toga da se „ljude promatra kao potrošna dobra, koja se mogu koristiti i baciti. Stvorili smo kulturu ‘odbacivanja’ koja uzima sve više maha. [...] Isključeni nisu ‘izrabljeni’, nego su otpadci, ‘viškovi’“³³.

Evanđeoska vjerodostojnost Boga posvećenih osoba vezana je također uz način na koji se upravlja dobrima. Ne smije se podleći napasti traženja tehničke i organizacijske učinkovitosti materijalnih resursa i djela namjesto djelotvornosti na evanđeoskome planu. U toj perspektivi viši redovnički poglavari moraju biti svjesni da sve tehnike upravljanja ne odgovaraju evanđeoskim načelima i nisu u skladu sa socijalnim naukom Crkve³⁴. „Nikada ekonomija i ekonomsko upravljanje nisu etički i antropološki neutralni. Ili pridonose izgrađivanju odnosâ pravednosti i solidarnosti ili pak iznjedruju situacije isključivanja i odbacivanja.“³⁵

13. Ta pozornost da se u središte stavi osoba, sa svim svojim osobinama i odlikama, poziva na stalno prevladavanje funkcionalističkoga mentaliteta unutar zajednicâ. To će se posebno činiti brižnom skrbi i prepoznavanjem vrijednosti i važnosti svih članova, osobito najstarijih. Konkretno, riječ je o tome da se u zajedničku dinamiku integriraju naši starci i starice koristeći

³¹ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 55.

³² Usp. *Ondje*, 53 i sl.

³³ *Ondje*, 53.

³⁴ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Okružnica *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014., 3.

³⁵ FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

blago njihova svjedočanstva i molitve, prepoznavajući vrijednost njihova iskustva i mudrosti i uključujući ih, i u toj dobi, u oblike služenja za koje su još uvijek sposobni. Ta integracija postaje znak proturječnosti u društvu u kojem starijim osobama prijeti opasnost da budu gurnuti u stranu i odbačeni. Znamo dobro da je ta dinamika prihvaćanja i valorizacije uvijek živa u našim bratstvima i sestriinstvima: ustanove se aktivno trude – s velikim ulaganjem energija i dobara – osigurati starijim sestrama i braći i bolesnima vrijednu pomoć.

Na isti su način starije Bogu posvećene osobe pozvane otvoreno i s povjerenjem prihvaćati prijedloge mlađe braće i sestara tako da se u svim zajednicama može ostvariti Joelovo proroštvo: *vaši će starci sanjati sne, a vaši mladići gledati viđenja* (3, 1), koje nikada ne smiju podleći *napasti preživljavanja*³⁶.

Ekonomija je sredstvo misijskoga djelovanja Crkve

14. Razmišljati o ekonomiji znači biti uključen u proces humanizacije, koji nas čini, kako kažu Latini, *humanissimi*, odnosno osobama u najpunijem smislu toga izraza, koje su svjesne sebe samih i vlastita odnosa, misije u svijetu: „Ja sam jedna misija na ovoj zemlji i upravo zbog toga i jesam na ovome svijetu.“³⁷

U prigodi prvoga simpozija za generalne ekonomes Sveti je Otac podsjetio: „Ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života uvijek su bili pro-ročki znak i živo svjedočanstvo novosti koja je Krist [...]. To siromaštvo iz ljubavi je solidarnost, dijeljenje i ljubav i izražava se u umjerenosti, u traženju pravde i u radosti onoga što je bitno te nas opominje na opasnost materijalnih idola koji potamnjaju istinski smisao života.“³⁸

³⁶ Usp. FRANJO, Homilija u prigodi blagdana Prikazanja Gospodinova, 21. svjetski dan posvećenog života, Rim, 2. veljače 2017.

³⁷ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 273.

³⁸ FRANJO, Poruka sudionicima međunarodnog simpozija na temu: „Upravljanje dobrima ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u službi humanuma i poslanja Crkve, *Radovi međunarodnog simpozija*, Rim, 8. ožujka 2014.

Siromaštvo posvećenih osoba mora odisati ljubavlju, a ne biti teorijsko.³⁹ Ono snažno osporava idolopoklonstvo mamonu nudeći se kao proročki poziv društvu kojemu, u tolikim dijelovima svijeta u kojima vlada blagostanje, prijeti opasnost od gubitka osjećaja za mjeru i sam smisao stvari. Zato danas više no u prethodnim razdobljima njegov podsjećaj privlači pozornost i onih koji, svjesni ograničenosti resursa ovoga planeta, pozivaju na poštivanje i očuvanje stvorena svijeta kroz smanjivanje potrošnje, umjerenost, nametanje obavezne kočnice vlastitim prohtjevima.

Ako je područje ekonomije sredstvo, ako novac mora služiti, a ne gospodariti, onda je nužno svrnuti svoj pogled na karizmu, na smjer, na svrhe, na značenje i društvene i crkvene implikacije ekonomskih izbora koje čine ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života.⁴⁰

15. Potvrda svrsishodnosti vremenitih dobara u odnosu na ostvarivanje ciljeva proizlazi iz pojma crkvenoga dobra. Dobra ustanovâ, naime, crkvena su dobra (kan. 634 §1). Takvim se dobrima smatraju dobra koja pripadaju javnim pravnim osobama (kan. 1257 §1) usmjerenima prema svrsi sukladnoj poslanju Crkve (kan. 114 §1), da „u ime Crkve obavljaju... svoju zadaću koja im je povjerena radi općeg dobra“ (kan. 116 §1). Dobra ustanovâ sudjeluju, naime, u „istim ciljevima promicanja ljudske osobe, poslanja, karitativnog i solidarnog dijeljenja s Božjim narodom: na poseban način brižnost i skrb za siromašne, koja se živi kao zajedničko zalaganje, može dati novu vitalnost ustanovi“⁴¹. Kao što se kaže u koncilskoj konstituciji *Gaudium et spes*, Crkva se služi „vremenitim stvarima koliko to zahtijeva njezino osebujno poslanje“, štoviše „ona će se odreći služenja ne-

³⁹ Usp. *Ondje*.

⁴⁰ Usp. FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

⁴¹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Smjernice. Za novo vino nove mješine. Od Drugog vatikanskog koncila naovamo posvećeni život i još uvijek prisutni izazovi*, 6. siječnja 2017., 28.

kim zakonito stečenim pravima kad se utvrdi da se njihovim korištenjem dovodi u sumnju iskrenost njezina svjedočenja⁴².

Vjernost karizmi i poslanju temeljni je kriterij za prosuđivanje djela⁴³, naime „dobit ne smije biti jedini kriterij koji treba uzimati u obzir“⁴⁴.

Novi idejni pristup ekonomiji mora se provoditi pomnim razlučivanjem, odnosno oslušivanjem Božje riječi i povijesnoga iskustva. Odgovorno zauzimanje u razlučivanju, u kojem se ne smijemo nikada umoriti, omogućit će da se kreativnom mudrošću i raspoloživim srcem izaberu djela koja daju novo dostojanstvo „ljudima žrtvama odbacivanja, slabima i krhkima: novorođenima, najsiromašnijima, starijim bolesnim osobama, teškim invalidima“⁴⁵. U pismu upućenu svim Bogu posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenoga života, papa Franjo ističe: „Očekujem od vas konkretne geste u prihvaćanju izbjeglica, u blizini siromašnima, u kreativnosti u katehezi, u naviještanju evanđelja, u uvođenju u molitveni život. Samim tim nadam se da će doći do racionalizacije struktura, ponovnog korištenja velikih kuća za djela koja više odgovaraju sadašnjim potrebama evangelizacije i karitasa, te prilagodbe djela novim potrebama.“⁴⁶

Istodobno, nužna je obnovljena svijest kako bi se prevladao asistencijalistički mentalitet da se gubitci trebaju pokriti, a ne da se ne rješavaju problemi u upravljanju, što je iznimno štetno jer se tako rasipaju resursi koji bi se mogli koristiti u drugim karitativnim djelima.⁴⁷

⁴² DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, 76.

⁴³ Usp. FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

⁴⁴ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 187.

⁴⁵ Usp. FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

⁴⁶ FRANJO, *Apostolsko pismo svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenog života*, Rim, 23. studenoga 2014., 2.

⁴⁷ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Okružnica *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014.

Ustanove ne smiju biti zaokupljene samo rezultatima svoga upravljanja, nego čitavim *iterom* ekonomskoga procesa. „Socijalni nauk Crkve uvijek je smatrao da *pravednost nerazdvojno pripada svim fazama ekonomske djelatnosti... Svaka odluka vezana uz ekonomiju ima moralne posljedice... Zbog toga kanone pravednosti valja poštivati od sâmogâ početka, usporedo s odvijanjem ekonomskoga procesa, a ne tek naknadno ili pak od njega neovisno.*“⁴⁸

Evandeoska ekonomija dijeljenja i zajedništva

16. Ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života pozvane su tražiti nove „načine shvaćanja ekonomije i napretka“⁴⁹. Bratstvo, solidarnost, odbacivanje ravnodušnosti, besplatnost... temeljni su lijek za sukobe, i za one ekonomske, i polazište su u izgrađivanju pravedna i pravična društva koje teži, što je to više moguće, konačnoj domovini, gdje će biti *nova nebesa i zemlja nova, gdje pravednost prebiva* (2 Pt 3, 13).

„Ako nastojanje oko razvoja traži sve veći broj tehničara, ono još više traži duboke mislioce, odane traženju novoga humanizma, koji bi modernom čovjeku omogućio da nađe sam sebe prihvaćajući najuzvišeniye vrjednote ljubavi, prijateljstva, molitve i kontemplacije. Tako će se u punini moći dovršiti istinski razvoj.“⁵⁰

Razvoj – ako želi biti autentično ljudski – mora stvoriti prostor za karizme. Utemeljujuće karizme, naime, s punim su pravom upisane u „logiku dara [koji] ne isključuje pravednost i ne nalazi se uz nju kao drugotna sastojnica, dodana izvana“⁵¹; u *darovanosti* posvećene osobe daju pravi doprinos ekonomskom, društvenom i političkom razvoju koji, „želi li... biti autentično ljudski“, mora „dati prostora načelu besplatnosti kao izrazu bratstva. [...] Dar po svojoj naravi nadmašuje zaslugu, a njegovo je pravilo – preobilje“⁵². A preobilje izmiče poslovnim parametrima: ono je mjera ljubavi!

⁴⁸ BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate*, 29. lipnja 2009., 37.

⁴⁹ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 16.

⁵⁰ PAVAO VI., Enc. *Populorum progressio*, 26. ožujka 1967., 20.

⁵¹ BENEDIKT XVI., Enc. *Caritas in veritate*, 29. lipnja 2009., 34.

⁵² *Ondje*.

„Karizmatški darovi, naime, osposobljavaju vjernike da, u punoj slobodi i na način koji odgovara pojedinom vremenu, odgovore na dar spasenja. Tako oni sami postaju dar ljubavi za druge i vjerodostojno svjedočanstvo evanđelja pred svim ljudima.“⁵³ Naime, „u logici evanđelja, ako se ne daje sve, nikad se ne daje dovoljno“⁵⁴.

17. Posvećeni se život mora osloboditi tehnokratske paradigme vršeci u punini slobodu koja „može ograničiti tehnologiju, usmjeravati ju i staviti u službu druge vrste napretka koji će biti zdraviji, više ljudski, više socijalan, više cjelovit“⁵⁵.

Od svih se traži ekološko obraćenje na kojem će predano poraditi i pojedinci i zajednice: „Socijalni problemi moraju se rješavati mrežama društvene zajednice, a ne pukim zbrojem pojedinačnih dobrih djela. [...] Ekološko obraćenje koje je potrebno da bi došlo do trajne promjene ujedno je obraćenje zajednice.“⁵⁶ Kao bratstva i sestinstva posvećenoga života pozvani smo usvojiti taj poziv i dati krila novosti života koji je prisutan u našim karizmama. I danas, razvijajući posebne sposobnosti koje je Bog dao svakomu pojedincu, pozvani smo na veću kreativnost i entuzijazam u rješavanju svjetskih problema prikazujući se Bogu *za žrtvu živu, svetu, Bogu milu* (Rim 12, 1)⁵⁷.

Izgradnja za ekonomsku dimenziju

18. U perspektivi obraćenja mentaliteta i ekonomske prakse upravljanja „novi idejni pristup ekonomiji zahtijeva specifična znanja i sposobnosti; [...] to je dinamika koja se tiče života svijui i svakog pojedinog. To nije za-

⁵³ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Pismo *Iuvenescit Ecclesiae* o odnosu između hijerarhijskih i karizmatških darova za život i poslanje Crkve, Rim, 15. svibnja 2016.

⁵⁴ FRANJO, Obraćanje sudionicima susreta „Ekonomija zajedništva“ koji je organizirao Fokularinski pokret, Rim, 4. veljače 2017.

⁵⁵ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 112.

⁵⁶ *Ondje*, 219.

⁵⁷ Usp. *ondje*, 220.

daća za koju bi se moglo delegirati nekog pojedinca, nego obuhvaća punu odgovornost svake osobe⁵⁸.

Svi članovi ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života moraju osjetiti odgovornost posvećivanja najveće moguće pozornosti kako bi upravljanje ekonomskim dobrima bilo uvijek zaista u službi ciljeva koji su izraz vlastite karizme.

Sve veća složenost u upravljanju dobrima istaknula je tendenciju slabljenja ili gubitka osjećaja odgovornosti i povjeravanja te zadaće, odnosno delegiranja samo nekih članova, pa čak i samo jedne osobe, za rješavanje tih pitanja; dovela je, nadalje, do toga da se ne pridaje pozornost stvarnosti ekonomije unutar zajednice te pridonijela gubljenju kontakta s troškovima života i tegobama upravljanja i dovela do opasnosti dihotomije između ekonomije i poslanja.⁵⁹

Izgradnja (formacija) za ekonomsku dimenziju polazi od dijeljenja humanih, etičkih i moralnih motivacijâ kako bi se prispijelo ponovnu otkrivanju evanđeoske dimenzije ekonomije, kako bi se upravljalo ekonomskim strukturama sukladno načelima besplatnosti, bratstva i pravednosti te kako bi se živjelo logiku dara dajući tako pravi doprinos ekonomskom, društvenom i političkom razvoju društva i same Crkve.⁶⁰

19. Ta izgradnja pomaže zajednicama „da se upuste u proces razlučivanja, čišćenja i obnove“⁶¹ u konkretnosti pojedine situacije. Pokrenuti procese izgradnje za ekonomsku dimenziju znači pratiti promjene oživljavajući potrebu da se okrenemo Gospodinu Isusu, također u pogledu ekonomije,

⁵⁸ FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

⁵⁹ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Okružnica *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014., 3.

⁶⁰ Usp. *ondje*, 5.

⁶¹ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 30.

da bismo bili „svjedoci drugačijeg načina činjenja, djelovanja, življenja“⁶². U tu svrhu bit će nužna prikladna izobrazba u svjetlu socijalnoga nauka Crkve. Naime, „stavljajući se potpuno u službu otajstva Kristove ljubavi prema čovjeku i prema svijetu, redovnici pretječu i u svojim životima pokazuju neke obrise novoga čovječanstva koje socijalni nauk želi milosno posredovati“⁶³.

Papa Franjo u enciklici *Laudato si'* pozvao je da se u sjemeništima i redovničkim kućama za formaciju „poučava odgovornoj jednostavnosti i skromnosti života, zahvalnoj kontemplaciji svijeta, te brizi za potrebe siromaha i zaštite okoliša“⁶⁴.

To podrazumijeva živjeti uosobljenu i duboku ukorijenjenu duhovnost, koja promatra stvarnost kao mjesto očitovanja i susreta s Bogom, razvija kontemplativan stav koji je kadar slušati njegov glas u konkretnu životu, kako bi se otkrilo njegovo lice u svakoj osobi, posebno u onima koji su pogođeni najtežim nevoljama. To je duhovnost koja ne dopušta dihotomije ni redukcionizme;⁶⁵ povijest i svakodnevni život svet su prostor u kojem se Riječ objavljuje, traži od nas odgovor i preobražava stvarnost.

Formacijski proces, predlažući jednu uosobljenu duhovnost, uči promatrati stvarnost s točke gledišta siromašnih, razviti djelotvorno suosjećanje prema njima, preuzeti na sebe teret boli i predano i odgovorno raditi na promicanju pravde, mira i cjelovitosti stvorena svijeta.

Izgradnja za ekonomsku dimenziju, u skladu s vlastitom karizmom, od temeljne je važnosti ako se želi da izbori u poslanju budu inovativni i pro-ročki.

⁶² A. SPADARO, „Probudite svijet!“, *Razgovor pape Franje s generalnim poglavarima, La Civiltà Cattolica*, 165 (104/II), 5.

⁶³ PAPINSKO VIJEĆE „IUSTITIA ET PAX“, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Rim, 2. travnja 2004., 540.

⁶⁴ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 214.

⁶⁵ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Smjernice o odgoju u redovničkim ustanovama*, Rim, 2. veljače 1990., 17.

Hitnost davanja licâ proroštvu

20. „Prorok“, kaže papa Franjo u Apostolskom pismu posvećenim osobama, „ima sposobnost proniknuti povijest u kojoj živi i tumačiti događaje: on je nalik straži koja bdije noću i zna kada će svanuti (usp. Iz 21, 11-12).“⁶⁶ Iz toga proizlaze konkretne zadaće prema našem društvenom i ekonomskom okruženju. „U sadašnjim nesigurnostima, u društvu koje je sposobno pokrenuti goleme resurse, ali čije je razmišljanje na kulturnom i moralnom planu i dalje neadekvatno za korištenje u postizanju odgovarajućih ciljeva“, posvećene osobe moraju osjetiti hitnost davanja lica proroštvu koje nas poziva „ne predavati se i izgrađivati prije svega jednu smislenu budućnost za buduće naraštaje“. Naime, „*zajedničkim* maštanjem moguće je preobraziti ne samo institucije već i načine života i probuditi bolju budućnost za sve narode“⁶⁷.

21. Neke ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života provode inicijative, sukladno svojim zakonodavnim okvirima, koje mogu biti korisnim predmetom razmišljanja i promatranja. To su prostori u kojima se uči kreativnosti u ljubavi te, istodobno, traže i utvrđuju novi projekti poduprti pravnim jamstvima. Riječ je, u kontekstima uključivanja, o pokretanju susreta i razmjene iskustava između ustanova i družbi s ciljem proučavanja, uz suradnju stručnjakâ, koji će pravni okvir najbolje zaštititi i sačuvati te promicati djelotvornost njihovih službi.

Danas svjedočimo brzim promjenama zakonâ što izaziva nesigurnost i neizbježno utječe na ionako neizvjesnu situaciju nekih djelatâ. Potrebno je osnažiti povezanost s onim centrima – pa i akademskim – koji jamče praćenje zakona (*monitoring*) i predviđaju njihove srednjoročne i dugoročne učinke i utjecaje na aktivnosti koje provode ustanove. K tomu, bilo bi poželjno da se dodatno valoriziraju pitanja suradnje s odgovarajućim tijelima

⁶⁶ FRANJO, *Apostolsko pismo svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenog života*, Rim, 23. studenoga 2014., 2.

⁶⁷ PAPINSKO VIJEĆE ZA PRAVDU I MIR, *Nota Za reformu međunarodnoga financijskog i monetarnog sustava u perspektivi javnog autoriteta s univerzalnom nadležnošću*, Rim, 24. studenoga 2011.

biskupskih konferencija koja koordiniraju kategorije službi (odgojna djela, zdravstvene, društveno-zdravstvene i društveno-karitativne aktivnosti). U tom bi smislu pokretanje stalnih konferencija ili seminara za razmjenu mišljenja i iskustava pospješilo dogovor u cilju uspostave zajedničke platforme u odnosu na civilne vlasti.

II.

BOŽJI POGLED: KARIZMA I POSLANJE

Napetost prema budućem kraljevstvu Božjem

22. Eshatološka napetost označava posvećeni život i, istodobno, njegov je dinamizam koji se izražava u molitvi: „*Dodđi Gospodine Isuse! (Otk 22, 20)* To iščekivanje je sve prije nego pasivno: iako se obraća budućem kraljevstvu Božjem, ono se pretvara u rad i poslanje kako bi se kraljevstvo već sada uprisutnilo [...]. Posvećeni je život u službi toga konačnoga zračenja božanske slave, kada će svako tijelo vidjeti spasenje Božje.“⁶⁸ Prošnja *Dodđi, Gospodine Isuse!* uvijek je povezana sa zazivom: *Dodđi Kraljevstvo tvoje! (Mt 6, 10)*⁶⁹ Sadašnjost i budućnost nisu više nešto što slijedi jedno nakon drugoga, nego su duboko povezane. Vjera „ono buduće dovlači u ovo sadašnje, tako da ono nije više čisto ‘ne još’. Činjenica je da ta budućnost postoji, mijenja sadašnjost; između sadašnjosti i buduće stvarnosti došlo je do doticaja te se buduće stvari, kao u nekoj spojenoj posudi, miješa sa sadašnjima, a sadašnje s budućima.“⁷⁰

Odnos između karizme i vizije budućnosti sastavni je dio sama poslanja ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života⁷¹ koje su pozvane živjeti vlastitu karizmu u „iščekivanju onog budućeg iz perspektive sadašnjosti koja nam je već dana“⁷². Elaborirati jednu viziju budućnosti, također u aspektima upravljanja djelima, zadaća je svake ustanove, obaveza vjerničkoga razmišljanja u službi potvrđivanja prisutnosti kraljevstva ovdje i sada; to je proces crkvenoga razlučivanja čija su djela mjesta posredovanja.

⁶⁸ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 27.

⁶⁹ Usp. *Ondje*.

⁷⁰ BENEDIKT XVI., Enc. *Spe salvi*, 30. studenoga 2007., 7.

⁷¹ Usp. IVAN PAVAO II., Poslijesin. apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 27.

⁷² BENEDIKT XVI., Enc. *Spe salvi*, 30. studenoga 2007., 9.

23. Djela, dakle, ne treba poistovjećivati s poslanjem: ona su modaliteti u kojima poslanje postaje vidljivo, pretpostavljaju ga, ali se ono u njima ne iscrpljuje niti ga definiraju. Kad se to dogodi, kao što se možda u prošlosti dogodilo, paradoksalno je da se tim djelima ne jamči budućnost. Djela se mogu mijenjati dok poslanje ostaje vjerno početnoj karizmatškoj intuiciji ucjepljujući se u današnje vrijeme; poslanje se mora integrirati s hodom Božjega naroda u povijesti⁷³ i onaj tko radi za neko poslanje Crkve mora u njegovu ostvarivanju ostati poučljiv glas Duha. Pod tim se uvjetima vraća sposobnost otvaranja budućnosti karizme i djelâ koja ju izražavaju. U protivnom i najinovativnijim djelima prijeti opasnost da pruže neposredne odgovore koji su, nesumnjivo je, djelotvorni, ali nisu otvoreni proroštvu i, u konačnici, manje su evanđeoski.

Poslanje, naime, neraskidivo sačinjava onaj *sequela Christi* i služenje malenima i siromašnima. Poteklo od posebna iskustva Duha, kao jedan od vidova Kristova otajstva koji produbljuje to iskustvo, autentično poslanje mora očuvati mističnu dimenziju. Kada bi između karizmatškoga poslanja i djelâ došlo do odvajanja, djela bi, istina, bila oličenje profesionalnosti, sposobnosti, ali bi bila lišena pravoga života, ljubavi, dubine.

Riječi pape Franje o tome dalekovidne su – potiču na razumijevanje osobnoga i kolektivnoga svjedočenja karizme, kao gledanje u daljinu i zajedničko promatranje i tumačenje onoga što se događa, i to Božjim očima: „Jedino u Božjem pogledu ima budućnosti za nas. Trebamo one koji, budući da poznaju širinu Božje njive više od vlastitog skučenog vrta, jamče nam da ono čemu teže naša srca nije isprazno obećanje.“⁷⁴

Dalekosežan pogled: razlučivanje

24. Dovodjenje u suodnos karizme s poviješću poučava razlučivanju, omogućuje gledati Božjim pogledom; to je dar znati gledati drukčijim očima, koje mogu vidjeti stvari koje drugi ne vide. Karizme omogućuju vidjeti sposobnost tamo gdje drugi opažaju samo neprikladnost.

⁷³ Usp. FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 130 i *infra*.

⁷⁴ FRANJO, *Govor na sastanku Kongregacije za biskupe*, Rim, 27. veljače 2014., 1.

Razlučivanjem se razvija i produbljuje tu sposobnost poznavanja prostranosti Božje njive, izbjegava se da male stvari – *skučen vrt* o kojem govori papa Franjo – postanu apsolutne, a velike na kraju postanu relativne ili čak nepostojeće. Taj pogled, dakle, odaje određenu percepciju povijesti koja zna povezati novonastala važna pitanja ljudskoga iskustva te iskustva iz ekonomije upravljanja, unutar temeljnijega pitanja vjere. Jezgrovita je, u vezi s tim, tvrdnja iz *Evangelii gaudium*: „Imajmo na pameti da ne treba nikada odgovarati na *pitanja koja si nitko ne postavlja*.“⁷⁵

K tomu, opaža se potreba da „crkveni običaji, načini na koje se stvari čine, satnice, jezik i sve strukture postanu prikladan kanal za evangelizaciju današnjega svijeta više no za samoočuvanje.“⁷⁶ To je nezaobilazan kriterij u načinu upravljanja i raspolaganja dobrima ustanove koji, čini se, kristalizira katkad individualizme uloge i odnosne vizije i nespremnost za nadilažnije nedjelotvornih praksi i smjernica koje su već zastarjele.

25. *Dalekosežan pogled* traži isticanje jednoga plana, to jest duhovnoga i crkvenoga iskustva koje se postupno oblikuje i pretače u konkretne izraze, u djelo. Nije riječ o apriornoj viziji, koja doziva u pamet sliku ideja i pojmova, nego življenje koje je vezano uz vremena, mjesta i osobe (kao što traži sveti Ignacije Loyolski), a ne uz ideološke apstrakcije. To je vizija budućnosti, koja se, dakle, ne nameće nad poviješću pokušavajući ju organizirati prema vlastitim koordinatama, već je u dijalogu sa stvarnošću, uranja u povijest ljudi, odvija se u vremenu. To je put kojim se hodi. Put koji se utire tako da se njime hodi.

Otvorena vizija znači istodobno pogledati u oči stvarnosti koja nas okružuje, iskusiti njezinu poticajnost i ogledati se u njezinu zrcalu. To omogućuje posvećenom životu u njegovim opcijama poslanja i upravljanja djelima upraviti svoj pogled na ono bitno.

Duh Sveti, trajan izvor svake karizme, zajedništvo je ljubavi između Oca i Sina koja se razvija u dvostruku gibanju Duha, *ad intra* i *ad extra*: dijalog i odnos između Oca i Sina, prisutnost Božje ljubavi u povijesti. Ta dina-

⁷⁵ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 155.

⁷⁶ *Ondje*, 27.

mika postaje pokretač posvećenoga života: vraćati se svakoga dana trajnoj novosti karizme da bi ju se uprisutnilo u povijesti. Povezanost, odnos s poviješću, stoga, postaje nužnom za vitalnost karizme, koja jest i ostaje djelotvorna u mjeri u kojoj usvaja tu duboku relacionalnost. Posvećena osoba, dakle, donosi u društvo Ljubav koja se ne mijenja.

Stvaranje planova

26. Kapacitet za budućnost neke karizme suočava se s brzinom i globalizacijom promjenâ koje su u tijeku (društveno-ekonomske, političke, zakonodavne), koje su posljedica složenosti problema s kojim se treba uhvatiti u koštac, uključujući i pitanje upravljanja. U toj je perspektivi teško zahtijevati izravan odgovor. Realnije je zajednički razmišljati o tome koje to smjernice mogu biti održive u bliskoj budućnosti ako se one ne ograničavaju na naš *skućeni vrt*. Problem se ne ograničava na kontinuitet djela koja izražavaju karizmu, nego na njihovu društveno-crkvenu znakovitost koja se pretače u evanđeosku djelotvornost.

U vezi s tim bitno je steći planski mentalitet. To će dovesti do toga da će se prije svega prihvatiti jedna metodologija i instrument kako bi se anticipiralo, opisalo i upravljalo promjenom i rastom u svakodnevnom djelovanju, da bi se pojedincima, zajednicama i djelima pružila sposobnost dalekosežnog pogleda tumačenja današnjega svijeta i potreba. Riječ je, dakle, o razvijanju strategija i tehnika analize kako bi se ocijenila stvarna izvedivost nekog djela stežući i valorizirajući znanja ustanove o projektima i njezinu djelovanju u prošlosti, ali također uključujući i vanjske stručnjake nastojeći upoznati dobre prakse ostalih ustanova ujedinjujući kompetencije i sposobnost za rad u mreži. Planski mentalitet kreće od crkvenog i duhovnog iskustva da bi pretočio u konkretnost viziju budućnosti ustanove kroz strateški plan rada, koji koristi zajedničke putove.

27. Nužni su daljnji naponi kako bi hod poduzet u ovim godinama jasnije pokazao i učinio vidljivijom karizmatičku dimenziju u dimenziji djelovanja i upravljanja. Nedavno su razne ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, iza kojih je dugotrajno iskustvo, izradile dokumente

karizmatiskoga nadahnuća koji su plod življena iskustva. U njima su predložili ponovno iščitavanje legislativnih i standarda upravljanja vezanih uz njihova djelovanja, u svjetlu bitnih elemenata ishodišne karizme. To su elementi koji se stapaju u sveobuhvatnu viziju koja usmjerava ekonomske, upravljačke i financijske smjernice u služenju. Taj se plan jasno vidi, kao što je poznato, i u nekim temeljnim pokazateljima koji tumače samu karizmu. Primjerice, spominju se pokazatelji koji se odnose na provjeru dijakonije ljubavi življene u dosljednu svjedočenju vrijednosti karizme ustanove ili oni koji su vezani uz vrjednovanje očekivanih ciljeva i rezultata. Spomenute dokumente – koji su često plod strpljiva i marljiva sastavljanja – mogle bi usvojiti i druge obitelji posvećenoga života. Dijeljenje iskustava i znanja plodno je obećanje za procese razlučivanja i preustroja djela kako bi se „sačuvao smisao vlastite karizme“⁷⁷.

Karizme: crkvena znakovitost

28. U perspektivi vizije budućnosti znakovitost je prije svega izraz crkvenosti karizme, dimenzije koju papa Franjo snažno ističe: Karizme „su darovi koji služe obnovi i izgradnji Crkve. One nisu naslijeđe koje se čuva na sigurnom i predaje nekoj zajednici da ga prenosi; to su radije darovi Duha Svetoga utkani u tijelo Crkve. [...] Jasan znak autentičnosti neke karizme njezina je crkvenost, njezina sposobnost da se skladno uklopi u život svetoga Božjega naroda za dobro svijui. [...] Što će više neka karizma biti izravnije usmjerena na srce evanđelja to će više njezino djelovanje biti crkveno.“⁷⁸

Dva aspekta zavrjeđuju istaknuti ih. Karizme nisu naslijeđe koje se čuva na sigurnom; autentičan znak njihove crkvenosti je „sposobnost da se skladno uklope u život svetoga Božjega naroda za dobro svijui“⁷⁹.

⁷⁷ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 63.

⁷⁸ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 130.

⁷⁹ *Ondje*.

Sačuvati živima karizme podrazumijeva budno paziti na crkvenost dara: karizma se obnavlja u vremenu kako bi mogla pridonijeti izgrađivanju Crkve.⁸⁰

29. „Misija posvećenog života je sveopća i poslanje mnogih ustanova obuhvaća čitav svijet. Ipak, ona je također ucijepljena u točno određene mjesne stvarnosti. Ustanove, u svojim različitim artikulacijama, u stalnu su dodiru s općom Crkvom i s krajevnom Crkvom.“⁸¹ Dobra ustanovâ posvećenoga života i družbi apostolskoga života, naime, nemaju svoje značenje samo unutar jedne interakcije s mjesnom Crkvom nego je njihovo određenje otvoreno dimenziji univerzalnosti poslanja Crkve: od pozornosti prema svim oblicima siromaštva preko projekata solidarnosti na misijskim područjima do, ništa manje važne, formacije vlastitih kandidata i brige o starijim osobama.

Ipak, posvećeni život s punim je pravom sastavni dio dijecezanske obitelji.⁸² Zbog tih razloga opravdana samostalnost, koju su mjesni ordinariji dužni čuvati i štiti (usp. kan. 586 § 2), ne daje nam za pravo zaobilaziti dijecezanski pastoralni plan ili izbjegavati prethodno savjetovanje s biskupom prije pristupanja zatvaranju djela. „Danas je više no ikad nužno živjeti opravdanu samostalnost i iznimnost, u ustanovama koje ih uživaju, u tijesnoj vezi s uključivanjem, na takav način da se karizmatička sloboda i katolicitet posvećenoga života izražavaju i u kontekstu partikularne Crkve. Ova ne bi potpuno odgovala onomu što je Isus želio za svoju Crkvu kada bi bila lišena posvećenoga života, koja je sastavni dio njezine bitne strukture, jednako kao što su to laikati ili zaređena služba. To je razlog zbog kojeg, u svjetlu Drugoga vatikanskoga koncila, danas govorimo o *subitnosti* hije-

⁸⁰ Usp. *ondje*, 130. – 131.

⁸¹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Okružnica *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014., 16, 2.1.

⁸² Usp. SVETA KONGREGACIJA ZA REDOVNIKE I SVJETOVNE USTANOVE – SVETA KONGREGACIJA ZA BISKUPE, *Smjernice o odnosima između biskupâ i redovnikâ u Crkvi Mutuae relationis*, Rim, 14. svibnja 1978., 18.

rarijskih darova i karizmatičkih darova (usp. LG 4), koji imaju svoj izvor u istom Duhu Božjem i jačaju život Crkve i njezino misijsko djelovanje.⁸³

30. Dijecezanski biskupi su, pak, pozvani cijeniti Bogu posvećene osobe, „živo sjećanje na način na koji je živio i djelovao Isus“⁸⁴, nadilaziti prosuđivanje u okvirima korisnosti i funkcionalnosti; prispjeti boljem shvaćanju univerzalnosti služenja Bogu posvećenih muškaraca i žena i rastu uzajamne suradnje. „Pastiri su pozvani poštivati, bez manipuliranja, višedimenzionalnost koja čini Crkvu i po kojoj se Crkva očituje.“⁸⁵

Nužno je poći od jedne teološke perspektive zajedništva da bi se u punini shvatila otvorenost sveopćoj Crkvi i, istodobno, potreba i obveza surađivanja s mjesnom Crkvom. Kada zajedništvo nije preduvjet svih crkvenih odnosa, izlažemo se opasnosti da padnemo u logiku uzajamnih svojatanja prava. Nužno je, stoga, promicati odnose utemeljene na načelu zajedništva, koje se temelji na *bratstvu i zajedničkom djelovanju*.

Karizme: sposobnost integriranja

31. Bratstvo je ključni izraz koji bolje od bilo kojeg drugog iskazuje autentičnost posvećenoga života za izgrađivanje Crkve. Naime, karizme iskazuju svoju evanđeosku autentičnost u bratstvu i unutar naših bratstava i sestinstava. Socijalni nauk Crkve uporno poziva da se pronađu načini na koji će se, u praksi, primjenjivati bratstvo kao načelo našega ekonomskoga poretka. Tamo gdje misaoni pravci govore samo o solidarnosti, socijalni nauk Crkve govori o bratstvu budući da je bratsko društvo ujedno i solidarno, dočim ne vrijedi uvijek obrnuto, kao što to potvrđuju mnoga iskustva.

⁸³ FRANJO, Obraćanje sudionicima međunarodnog kongresa za biskupske vikare i delegate za posvećeni život, Rim, 28. listopada 2016., 1; usp. KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, Pismo *Iuvenescit Ecclesiae* o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve, Rim, 15. svibnja 2016., 10.

⁸⁴ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 22.

⁸⁵ FRANJO, Obraćanje sudionicima međunarodnog kongresa za biskupske vikare i delegate za posvećeni život, Rim, 28. listopada 2016., 1.

Bratstvo je, dakle, „način života koji uključuje sposobnost za suživot i zajedništvo. Isus nas je podsjetio da imamo Boga kao našega zajedničkoga Oca, i da nas to čini braćom i sestrama. Bratska ljubav može biti samo besplatna, ona nikada ne može biti naknada za ono što drugi čini ili predujam za ono što se nadamo da će učiniti.“⁸⁶ U tom smislu „moramo iznova osjetiti da trebamo jedni druge, da imamo zajedničku odgovornost za druge i svijet, te da vrijedi biti dobar i čestit“⁸⁷.

Odgovornost znači ući u logiku nove kulture upravljanja koja poštuje i cijeni područja mjesne Crkve.

To je kultura koja zaživljava kroz zajednički dijalog i izrađivanje kriterijâ zaštite i promicanja crkvene baštine koja nadilazi pokretna dobra i uključuje iskustva, znanja, vještine, kompetencije, profesionalnosti koje su označavale prošlost i sadašnjost malih i velikih djela; povijest koja je tumačila potrebe mjesnih crkava.

32. Danas više nije dopustivo da u razmišljanju budemo prepušteni sebi samima, malne kao da bi problemi koji su nastali u upravljanju dobrima bili isključivo problem ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života. Ovdje dolazi do izražaja jedna povijesno razumljiva situacija: razmišljalo se gotovo u okvirima „naših“ djela i mjesne su ih crkve smatrale „djelima redovnikâ“.

U današnjem crkvenom kontekstu traži se istinska promjena načina razmišljanja: potrebno je, zajedno s drugim crkvenim subjektima, razmišljati o mogućim rješenjima koja jamče crkvenu znakovitost našim djelima, kao konkretnom pitanju kontinuiteta u upravljanju. Iz toga slijedi da je put obraćenja zajednički hod. Budućnost djelâ tiče nas se kao Crkve i kao Crkva im moramo pristupati.

Sposobnost združivanja s Crkvom u samom je ishodištu djelâ koja nisu nastala da bi odgovorila na projekte otrgnute od potreba ljudi. Taj problem integracije danas se pretače u *zajedničko činjenje*: „Ono nadahnjuje surađivanje, dijeljenje, pripremanje puta za odnose regulirane zajedničkim

⁸⁶ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 228.

⁸⁷ *Ondje*, 229.

osjećajem odgovornosti. Taj hod utire put novim strategijama, novim stilovima, novim stavovima. [...] ‘Činiti zajedno’ znači, naime, ne prepuštati djelovanje usamljenu geniju jednoga pojedinca, već to mora biti plod suradnje mnogih. To, drugim riječima, znači ‘stvoriti mrežu’ kako bi se prepoznalo vrijednost darova sviju ne zanemarujući, međutim, neponovljivu jedincatost svakog pojedinog. [...] učiniti hrabre korake da ‘naći se i djelovati zajedno’ ne bude samo *slogan*, nego program za sadašnjost i budućnost.⁸⁸ Taj poziv na suradnju vrijedi i za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života koje su potaknute da se „s većom hrabrošću iziđe izvan granica vlastite ustanove kako bi se zajednički stvarali, na lokalnoj i općoj razini, zajednički projekti formacije, evangelizacije, socijalnih djelovanja”⁸⁹.

33. Zajedničko činjenje podrazumijeva također koordinaciju i dijeljenje na razini planiranja i upravljanja, mentalitet, kulturu i prakse koje, ako budu ozbiljno ostvarivane, mogu jamčiti kontinuitet ne malom broju djela, njihovu evanđeosku djelotvornost i ekonomsku održivost. Djelotvornost jamči evanđelje ljubavi, a održivost Crkva koja stvara mrežu solidarnosti kako bi se promicala kvaliteta i pouzdanost službi.

Mreža solidarnosti održava se ne samo zbog kvalifikacije ponude, već prije svega zbog pouzdanosti. To je baština vrijednosti kojima se pridodaju: *pouzdanost* kao kohezija i dosljednost jedne vizije planiranja i upravljanja; *profesionalnost* koja je pozorna i otvorena stjecanju novih znanja, a ne samo djelotvornosti; *iskustvenost* koja vezana uz vremenski kontinuitet, ali prije svega uz inovaciju i kreativnost.

Pouzdanost ponovno ocrtava hijerarhiju preferencijâ i prioriteta priznanja i relacionalnosti. Danas se mora mnogo više ulagati u kulturu crkvenoga odnosa sa sviješću da je pluralnost subjekata uključena u naše situacije mnogo više no što se mi dajemo zahvatiti stvarnošću uključivanja.

⁸⁸ FRANJO, *Obraćanje poduzetnicima okupljenim u Confindustriju*, Rim, 27. veljače 2016.

⁸⁹ FRANJO, *Apostolsko pismo svim posvećenim osobama u prigodi Godine posvećenog života*, Rim, 23. studenoga 2014., 2.

III.

EKONOMSKA DIMENZIJA I POSLANJE

Održivost djelâ

34. „Hitan poziv da zaštitimo našu zajedničku kuću uključuje brigu da se cijela ljudska obitelj ujedini u traženju održivog i cjelovitog razvoja jer znamo da se stvari mogu mijenjati.“⁹⁰ U trenutačnom povijesnom kontekstu ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života prihvaćaju izazove koje naše vrijeme postavlja razabirući pritom proročke odgovore za ekonomski i ljudski razvoj koji će biti pažljiv prema svima i pun poštivanja. Promijenjene potrebe i različita kulturna, društvena i normativna okruženja često zahtijevaju, s jedne strane, napuštanje operativnih načina koji nisu više prikladni ili, s druge strane, odvažan i kreativan pristup koji će propitkivati ciljeve, strukture, načine i metode.⁹¹

U poruci upućenoj sudionicima drugoga simpozija, održana u organizaciji Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, papa Franjo podsjetio nas je da *biti vjerni* „obvezuje na često razlučivanje kako bi djela, dosljedno s karizmama, nastavila biti djelotvorna sredstva da do sviju dopre Božja nježnost. [...] Biti vjerni karizmi često zahtijeva čin hrabrosti: nije riječ o tome da se sve proda ili obustave djela, već da se izvrši ozbiljno razlučivanje [...] to će razlučivanje možda sugerirati da održimo na životu neko djelo koje stvara gubitke, ali pomno pazeći da oni ne budu plod nesposobnosti ili nestručnosti.“⁹²

Da bi se ocijenila održivost djelâ, nužno je primijeniti metodu kojom će se promatrati svi aspekti i svi mogući međudnosi imajući pritom u vidu

⁹⁰ FRANJO, Enc. *Laudato si'*, 24. svibnja 2015., 13.

⁹¹ Usp. FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 33.

⁹² FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

cjelovite karizmatičke, relacijske i ekonomske dimenzije svakog pojedinog djela i ustanove u cjelini.

35. Karizmatička dimenzija i sposobnost planiranja. „Nužno je, stoga, upustiti se u ponovno sagledavanje misije u službi karizme te provjeriti je li karizmatički identitet utemeljitelja vidljiv u karakteristikama operativnih odgovora [...] Može se, naime, dogoditi da se djelima više ne upravlja sukladno trenutačnim izrazom poslanja te da se upravlja nekretninama koje više ne služe djelima koja izražavaju karizmu.“⁹³ Potrebno je definirati „koja djela i aktivnosti nastaviti, a koja ukinuti i promijeniti i na kojim novim granicama započeti putove razvoja i svjedočenja poslanja koji odgovaraju današnjim potrebama, u punoj vjernosti vlastitoj karizmi“⁹⁴.

Potrebno je nadvladati mentalitet koji planiranje i projektiranje aktivnosti i djela smatra oprječnim s otvorenošću novosti Duha. Naprotiv, mnoge intuicije ne uspijevaju ugledati svjetlo dana jer iza njih ne stoji neki projekt i/ili planiranje: nisu definirani ciljevi, nisu utvrđeni načini realizacije i provjerena ekonomsko-financijska kompatibilnost. Sve to riskira izazov raskola između idealâ i izvedivih stvarnosti, između poslanja i ekonomije dovodeći do formuliranja neispravnih sudova i ocjena, kao i usvajanja nedjelotvornih mjera.

Nužnost planiranja i stvaranja projekata ne može se, nipošto, tumačiti kao umanjivanje idealâ, kao prepreka i smetnja kreativnosti, kao nedostatak povjerenja u Božju providnost. Naprotiv, tamo gdje je karizmatički cilj priznat, ekonomija se stavlja u službu proroštva u jednom konkretnom i djelotvornom projektu.

36. Relacijska dimenzija i bratstvo. Kao što je već spomenuto, nužno je ponovno otkriti ekonomiju s ljudskim licem, gdje čovjek i njegovo istinsko dobro nikada ne gube središnje mjesto. Paziti na to da se u središte stavi

⁹³ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Okružnica *Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014., 8, 1.1.

⁹⁴ *Ondje*.

dostojanstvo svake osobe i opće dobro⁹⁵ doziva u svijest potrebu pozitivnih odnosa. U bogatstvu odnosâ, koji tvore bratstvo, Bogu posvećene osobe doživljavaju kako je poslanje sačinjeno od osoba spremnih dijeliti život i vjeru, iskusiti zajedništvo i suradnju. Bratski odnosi, temeljeni na iskrenu poštivanju i uzajamnu povjerenju, postaju tako dragocjeni resursi upravljanja.

Djelima će se tako upravljati u duhu otvorenosti, zajedništva i suodgovornosti pa i onda kada se briga mora povjeriti malobrojnim posvećenim muškarcima i ženama. U nekim slučajevima, naprotiv, briga je povjerena odgovornosti pojedinaca a da za njih nisu predviđeni sustavni susreti za razmjenu iskustava i mišljenja, za provjeru učinjenog. To može dovesti do personalizacije upravljanja, pa i nedragovoljne, nastale na temelju vlastitih talenata, osobina i osjetljivosti ograničavajući tako traženje modaliteta odgovora na različite konkretne situacije. Često se događa da se ne bavimo izgradnjom osoba koje mogu preuzeti i dati pravi kontinuitet određenu djelu.

Stvaranje projekata i/ili planova, koje kreće od uzajamna slušanja, omogućuje cjelovit uvid u djela i odgovore na potrebe, pruža mogućnost nadilaženja poticaja prema autoreferencijalnosti, prevladavanje podjela i razlika tražeći pritom korisna rješenja koja su obogaćujuća za sve i zajednički dijeljena. Riječ je o ograđivanju od ideologije *homo oeconomicus*, nezasitne u svojoj želji za zgrtanjem dobara, čiji su izbori određeni maksimalizacijom osobnoga probitka i izazov onog *homo fraternitus*, koji se nikada ne umara odabirati bratstvo.⁹⁶

37. Karizme i ekonomska dimenzija. Ekonomsko-financijska ravnoteža poslova ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života ne može biti jedini kriterij o kojem će se voditi računa pri rasuđivanju o održivosti djela. Ipak, nužno je podsjetiti da između karizme i upravljanja dobrima nema proturječnosti; upravljanjem prema kriterijima ekonomičnosti ne guši se karizmu, nego se omogućava težiti zajedničkim ciljevima i njihovo postizanje. Jamčiti kontinuitet i vitalnost karizmi znači ne djelovati površno i nestručno. Iskustvo dikasterija pokazuje da tamo gdje se ne posvećuje

⁹⁵ Usp. FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 203.

⁹⁶ Usp. *ondje*, 91.

dovoljno pozornosti problemima u upravljanju, oni na kraju osujećuju samo poslanje.

Posvećeni život daje svijetu evanđeosko svjedočenje kada održava živim apostolsko nadahnuće i jamči održivost djela njihovim svjesnim i uravnoteženim upravljanjem.

Osnovna imovina

38. Razlozi uređenog i dugoročnog upravljanja zahtijevaju da se pristupi općem utvrđivanju dobára ustanove, da se ne zaobilaze odredbe određene kanonskim pravom, koje jamči opstanak ustanove i olakšava postizanje svrhe ustanove (tzv. *osnovna imovina*). Otud uputnost da se spremno poduzmu odgovarajuće inicijative za sastavljanje imovnika dobára upisanih u osnovnu imovinu i izvrše potrebni formalni čini upisa kada to još nije učinjeno.

U tu je svrhu vlastito pravo svake ustanove pozvano uspostaviti vlast koja će biti mjerodavna pristupiti činu upisa putem odgovarajuće odluke. To mora biti sadržano u osnovnom zakoniku ili drugom normativnom dokumentu vlastita prava s tekstom sljedećega ili sličnoga sadržaja: *Osnovnu imovinu čine sva pokretna i nepokretna dobra koja su zakonitim upisom određena kao jamstvo ekonomske sigurnosti ustanove. U odnosu na dobra čitave ustanove taj upis vrši vrhovni kapitul ili vrhovni predstojnik uz suglasnost vlastita vijeća. U odnosu na dobra pojedine provincije, kao i dobra neke (redovničke) kuće koja je zakonito izgrađena, taj se upis vrši na provincijskom kapitolu ili sličnim sastancima (usp. kan. 632), odnosno to čini provincijalni poglavar uz pristanak svojega vijeća, a potvrđuje vrhovni predstojnik.*

39. Osnovna imovina koju čine pokretna i nepokretna dobra jamči opstanak ustanove, provincije i zakonito izgrađenih kuća i njezinih članova i jamči ostvarenje njezina poslanja. Pridjev *osnovna* shvaća se kao jamstvo da će se zadovoljiti uvjet dosljednosti „svrsi sukladnoj poslanju Crkve“ (kan. 114 §§ 1-2) i specifičnoga poslanja ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života.

Zakonito se mogu upisati u osnovnu imovinu:

a) nepokretna dobra kao što su, primjerice, mjesta na kojima se odvijaju aktivnosti, u kojima zajednica stanuje, u kojima se njeguje i dvori vlastite starije članove ili bolesne, posebno vrijedna povijesno-umjetnička dobra ili dobra koja su sastavni dio početaka ili same povijesne memorije ustanove, kao što je kuća majka; opseg tih dobara treba biti razmjern upravljачkom kapacitetu ustanove, provincije ili redovničke kuće;

b) nepokretna dobra koja služe opstojnosti ustanove, provincije ili redovničke kuće; riječ je o takozvanim dohodovnim dobrima (dobra koja stvaraju prihod) koja su uspostavljena zato da bi pravnoj osobi omogućila opstanak ili bila izvor dodatnih prihoda uz redovite; u tim se slučajevima mora izbjegavati da ta dobra postanu razlogom postojanja pravne osobe ili pak njihovo gomilanje;

c) pokretna dobra koja služe opstanku ustanove, provincije ili redovničke kuće i ostvarivanju odnosnih ciljeva – ta se dobra pretvaraju u imobilizirani kapital i zakonito upisuju u osnovnu imovinu i nije riječ o dobrima koja služe redovnom ekonomskom upravljanju, nego o kapitaliziranim i dobrima uloženima u različite oblike financijskoga sustava, prema uputama sadržanim u § 84;

d) nepokretna i pokretna dobra, znamenita zbog povijesti, umjetnosti i dragocjenosti, koja predstavljaju kulturna dobra, povijesnu memoriju ustanove, provincije ili redovničke kuće; ta dobra mogu predstavljati neku dotaciju (novčani iznos što ga daje država ili neka pravna osoba), ali također ekonomsku obavezu za potrebe čuvanja i održavanja;

e) fond za zaštitu i sigurnost, koji treba odrediti razmjerno djelima ustanove, provincije ili redovničke kuće, koji je nužan za zaštitu ustanove kada postoje razgranate aktivnosti koje je mogu izložiti značajnim ekonomskim rizicima (tzv. *fond sigurnosti*).

40. U izboru dobara koja treba uvrstiti u osnovnu imovinu treba uzeti u obzir koja su to dobra bez kojih pravna osoba ne bi imala sredstva za postizanje vlastite svrhe; količinu tih dobara treba prilagoditi ciljevima i potrebama same pravne osobe te voditi brigu o tome da se određenim

dobrima zbog njihove naravi ne može slobodno raspolagati jer bi u protivnom došlo do propadanja same pravne osobe; također nije dopušteno ne pristupati upisu osnovne imovine isključivo zato da bi se izbjegli propisi kanonskoga prava o otuđenju. Zapravo, svrha uspostave te imovine jest zaštita i osiguranje istih dobara.

Za ispravno upravljanje dobrima upisanima u osnovnu imovinu nužno je brižljivo sastaviti imovnik nepokretne imovine ustanove, provincije ili redovničke kuće točno navodeći katastarske podatke, podrijetlo nepokretnih dobara, postojanje eventualnih obveza, vrijednost dobara i njihovo stanje očuvanosti; više je no uputno povremeno preispitati uvjete za izdavanje koncesija (odobrenja) trećim osobama vezano uz nepokretna dobra ili neki njihov dio; korisno je sačuvati poseban popis nepokretnih i pokretnih dobara koja su znamenita zbog svoje povijesne važnosti, umjetničke vrijednosti ili dragocjenosti i, na kraju, treba uvijek budno paziti da upravljanje dobrima upisanima u osnovnu imovinu i dalje bude u duhu poslanja ustanove kako ova ne bi bila preopterećena imovinom ili djelovanjima koja odudaraju od onih kojima se ustanova bavi. U vezi s tim, osnovno nije istoznačnica za zapečaćeno. Ubrzani tokovi u ekonomsko-financijskim sustavima upućuju na potrebu da se pojedina dobra uvrštena u imovinu podvrgnu povremenoj evaluaciji (prema rokovima koje se smatra najdjelotvornijima).

Odgovornost, transparentnost i povjerenje

41. Odgovornost, transparentnost i povjerenje inkluzivna su načela: nema odgovornosti bez transparentnosti, transparentnost rađa povjerenje, a povjerenje se sljubljuje s jednim i s drugim.

Odgovornost je načelo svijesti koje usmjerava evangelizacijsko poslanje s obzirom na dobra Crkve.

Svijest o bitnim čimbenicima postavlja uvjete za donošenje ciljanih odluka i njihovo eventualno usavršavanje ili čak radikalno mijenjanje. Na pose pomna i pravodobna računovodstvena procjena učinaka upravljanja omogućuje poduzimanje potrebnih korektivnih mjera prije nego dođe do nepovratnih negativnih situacija. U protivnom, ekonomsko djelovanje

koje nije prikladno kontrolirano, rasipa resurse i u proturječju je s temeljnom uputom Crkve o korištenju dobara imajući pritom na umu da su ona, u konačnici, namijenjena općem dobru koje „zahtijeva da mu se služi u potpunosti, ne prema krnjim viđenjima podložnima djelomičnim prednostima koje se iz njega mogu steći, nego na temelju logike koja nastoji oko što širega prihvaćanja odgovornosti“⁹⁷. Prije svega, riječ je o odgovornosti pred građanskom i crkvenom zajednicom, a nadasve pred vlastitom ustanovom. Govorimo, dakle, o odgovornosti u kojoj se, s jedne strane, uzima u obzir komu se mora odgovarati i koja, s druge strane, uključuje sposobnost da dosljedno potiče vlastite opcije upravljanja. Na kraju, iako ne manje važno, iz odgovornosti proizlazi zahtjev za budnošću i nadzorom. Njih se ne smije shvatiti kao ograničenje samostalnosti ustanovâ ili kao nedostatak povjerenja, nego predstavljaju služenje zajedništvu i transparentnosti i zaštitu u odnosu na one koji vrše osjetljive zadaće upravljanja.⁹⁸

42. U granicama onoga što je već izloženo, izraz *transparentnost* želi biti istoznačnica za sposobnost polaganja računa o aktivnostima, izvršenim izborima i postignutim rezultatima. Podnošenje izvješća i bilance – kao instrumenti transparentnosti – omogućuju stjecanje sažetog, ali istodobno i strogog uvida u izvršene aktivnosti i njihove rezultate potičući kod upravitelja sklonost polaganju računa o vlastitu djelovanju, vlastitim izborima i, općenitije, o vlastitu ponašanju. Polaganje računa pospješuje, također, razboritost u upravljanju dobrima. Većoj svijesti, naime, odgovara veća preciznost u utvrđivanju rizikâ i, ako treba, zaokreta koje treba učiniti.

Gledano iz te perspektive, može se dobro shvatiti dubok suodnos između odgovornosti i transparentnosti. Kada se stavlja naglasak na to, nema se pred očima samo odgovornost službi (poglavari, ekonomski, odnosno upravitelji, suradnici) koliko, kao što je već istaknuto, mogućnost provjeravanja razlogâ i motivacijâ koje usmjeravaju izbore upravljanja i raspolaganja i

⁹⁷ PAPINSKO VIJEĆE „IUSTITIA ET PAX“, *Kompendije socijalnog nauka Crkve*, Rim, 2. travnja 2004., 167.

⁹⁸ Usp. KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Okrružnica Smjernice za upravljanje dobrima u ustanovama posvećenog života i družbama apostolskog života*, Rim, 2. kolovoza 2014., 1.2.

odgovarajuće odgovorno zauzimanje u davanju odgovora na problematiku ili kritičnost koja se javila.

Pravila o transparentnosti, kao što je poznato, nameću se sve intenzivnije i imaju težinu građanskoga zakona kao jamstva ispravnosti i zakonitosti djelovanja bilo kojeg subjekta, kao i ekonomske održivosti ustanove. Ta su pravila, treba dodati, sve složenija i dublja. Stoga je nužno osigurati profesionalne kompetencije i prikladne procedure i to ne samo na razini pojedine operativne jedinice, nego, kada je riječ o razgranatim strukturama, na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

43. Podnošenje izvješća i bilance pridonosi većoj vjerodostojnosti subjekta koji ih podnosi te, dakle, pomažu rastu povjerenja. „Bez pravilâ ne može biti povjerenja“⁹⁹, odnosno povjerenje je također plod pravilâ kojima se utvrđuje odgovornost i provjerava transparentnost. Kapital povjerenja ne smije biti ugrožen situacijama ili događajima koji slabe u građanskoj i crkvenoj zajednici vjerodostojnost ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života; bez njega postaje „problematično“ samo osobno i zajedničko svjedočenje posvećenoga života. Naime, kultura i praksa transparentnosti ne trebaju biti odvojene od vjernosti vlastitoj povijesti i karizmatškoj tradiciji s obzirom na zavjet siromaštva i uravnotežene normative što se tiče ovisnosti, ograničenja u upotrebi i raspolaganja dobrima (usp. kan. 600). Odnos između stjecanja povjerenja i usvajanja instrumenata za podnošenje izvješća i bilance susreće se u zajedničkom iskustvu: što se više povećava transparentnost u upravljanju to se više povećavaju mogućnosti i raspolaganje javnim ili privatnim resursima.

Arhiv

44. U Zakoniku kanonskog prava u kanonima 1283 i 1284 potiče se na redovito čuvanje arhiva i radi učinkovite organizacije administrativnoga upravljanja i računovodstva propisuje izrada i stalno ažuriranje imovnika

⁹⁹ PAPINSKO VIJEĆE ZA PRAVDU I MIR, Nota Svete Stolice o financijama i razvoju uoči Konferencije koju organizira Generalna skupština Ujedinjenih naroda u Dohi, 18. studenoga 2008., 3c.

dobara i vrijednosti koje su dobivene, zatim pažljiva katalogizacija i čuvanje dokumenata, posebno računovodstvenih isprava i jamstava rizika. Ako ih se dobro vodi, arhivi su korisni instrument provjere poduzetih inicijativa na kratak, srednji i dugi rok zbog čega treba utvrditi kriterije stjecanja činâ, sustavno ih sređivati i razvrstavati. Nužno je svakom upravitelju crkvenih dobara ponovno dozvati u svijest odgovornosti vezane uz čuvanje dokumentacije sukladno kanonskim uredbama.

Dobra su predmetom inventarizacije nakon kupnje, izgradnje, darivanja ili nekog drugog zahvata ili posla kojim dolazi do uvrštenja dobara u imovinu, promjene i rashoda dobara. Posebno se moraju čuvati svi dokumenti kojima se potvrđuje pravno vlasništvo nad nepokretnim i pokretnim dobrima. Dokumentacijska građa određenog ekonomata omogućuje uvid u upravno-pravne postupke određene ustanove; omogućava primjereno planiranje i projekcije vodeći pritom računa o resursima; dokazivanje prava u slučaju sporova, djelovanje na transparentan način u administrativnom smislu; čuvanje povijesnih podataka i proučavanje načina na koji se karizma ostvarivala kroz povijest. U vezi s tim, katkad je na području crkvenih arhiva potrebno, tamo gdje je to moguće, usvojiti primjenu dosljednog mentaliteta upravljanja koji odgovara suvremenim tehnologijama. Koristeći se suvremenim tehnologijama, korisno je čuvati na drugom zaštićenom mjestu presliku isprava značajne vrijednosti kako u slučaju nekog nemilog događaja ne bi bila izgubljena sva dokumentacija.¹⁰⁰

Četiri načela iz *Evangelii gaudium*

45. U svjetlu kriterijâ koje je papa Franjo ponudio čitavoj Crkvi u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* mogu se utvrditi neka obilježja vezana uz upravljanje nadahnuto na karizmama ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života i koja „mogu usmjeravati razvoj društvenog suživota i izgrađivanje naroda u kojem su razlike usklađene unutar nekoga zajedničkog projekta“¹⁰¹.

¹⁰⁰ Usp. PAPINSKA KOMISIJA ZA CRKVENA KULTURNA DOBRA, *Pastoralna uloga crkvenih arhiva*, Vatikan, 2. veljače 1997.

¹⁰¹ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 221.

46. *Vrijeme je važnije od prostora*¹⁰². „Pokretati procese“¹⁰³ nešto je na što nas često poziva Sveti Otac. Posvećeni je život pozvan pokretati procese, pozvan je na novo planiranje. „Kroz mnoge smo godine smo bili u napasti misliti, i mnogi su od nas rasli s idejom da redovničke obitelji moraju više zauzimati prostore no pokretati procese. Mi moramo pokretati procese, a ne zauzimati prostore.“¹⁰⁴ Prva značajka svih izraza koji se rađaju iz karizmi je da one kreću od jednoga pokreta koji nije primarno ekonomski, koji ne želi jednostavno zauzimati prostore moći, nego se rađa kao izraz nekoga ideala, dalekosežnoga pogleda, koji je kadar razumjeti potrebe muškara- ca i žena, osobito najmanjih i najkrhkih, i konkretizirati se kroz jedan mentalitet otvoren planiranju. Ako karizme koje snažno prodiru u povi- jest predstavljaju proces duhovne, ekonomske i društvene promjene, treba primijetiti kako se taj proces događa po stvarnostima koje izvire iz svake karizme, i to na duge rokove.

Riječ je o tome da se dadne povlašteno mjesto i strpljivo prati početak procesâ, o tome da se naučimo dalekovidno gledati, s vizijama budućnosti bez obzira na neposredne rezultate, kojima bi također zbog osjećaja odgovor- nosti i u najboljim namjerama mogli težiti. „Prostor“, ističe se u enciklici *Lumen fidei*, „kristalizira procese dok vrijeme, naprotiv, usmjerava prema budućnosti i potiče da idemo naprijed s nadom.“¹⁰⁵

47. *Stvarnost je važnija od ideje*¹⁰⁶. „Danas stvarnost traži od nas odgovor i predstavlja izazov za nas – ponavljam – stvarnost nas poziva da budemo po- novno malo kvasca, malo soli. [...] Blagoslovljena manjina koja je ponovno pozvana kvasiti, kvasiti u skladu s onim što je Duh Sveti nadahnua u srcu vaših utemeljitelja i u srcu vas samih. To je ono što je danas potrebno.“¹⁰⁷

¹⁰² *Ondje*, 222. – 225.

¹⁰³ FRANJO, Obraćanje svećenicima i Bogu posvećenim osobama prigodom pastoralnog pohoda Milanu, Milano, 23. ožujka 2017.

¹⁰⁴ *Ondje*.

¹⁰⁵ FRANJO, Enc. *Lumen fidei*, 29. lipnja 2013., 57.

¹⁰⁶ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 231. – 233.

¹⁰⁷ FRANJO, Obraćanje svećenicima i Bogu posvećenim osobama prigodom pastoralnog pohoda Milanu, Milano, 23. ožujka 2017.

Papa Franjo ponovno snažno i djelotvorno potvrđuje prevagu stvarnosti. Ideja je plod razrade kojoj uvijek prijete opasnost da padne u sofizam odvajajući se od stvarnosti. Katkad i u našim ustanovama riskiramo formulirati logičke i jasne prijedloge, dokumente, koji su možda čak i privlačni i zanimljivi, ali koji se odjeljuju od stvarnosti i osoba kojima smo pozvani. Katkad, naime, puštamo da nas zaslijepi novost inicijativa, vanjštine, a zaboravljamo da najvažnija promjena ovisi o nama i našoj volji i sposobnosti ostvariti ju. Logika utjelovljenja (1 Iv 4, 2) kriterij je vodilja toga načela.

Djela naših ustanova rađaju se iz slušanja Boga kako bi se odgovorilo na potrebe konkretnih osoba – ona nisu plod apstraktnih teorijskih planova, nego konkretan odgovor na potrebe stvarnih osoba kojima poznajemo život, povijest i teškoće. Na osobit način, kad se ponovno uzme u ruke povijesne izvore ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života, uočava se gotovo neraskidiva veza između nadahnuća karizme i prihvaćanja posljednjih, siromašnih i isključenih.

Posvećeni je život pozvan odgovoriti i danas na pitanja koja povijest postavlja. I često se to događa preko jednostavnih iskustava: slušamo život iz kojeg se rađaju intuicije, a koje uvijek imaju neku karizmu istine, da bismo potom pokrenuli svoje projekte. Uvijek je život taj koji prvi dolazi, život je taj koji se „sluša i poštuje“ u stavu poniznosti.

48. *Cjelina nadilazi dio.*¹⁰⁸ Pozvani smo proširiti svoje vidike kako bismo uvijek prepoznali veće dobro. Posvećeni se život ne može zatvarati u sebe samoga, ne smije dopustiti da bude silno obuzet ograničenim i pojedinim pitanjima, mora prepoznati veće dobro koje će donijeti svima blagodat.

To načelo treba poimati prema slici poliedra sačinjena od razlika. Ove potonje treba podupirati kulturom dijaloga kao naporna puta traženja općega interesa: pozvani smo uspostavljati veze i odnose kako bismo povezali ono što je nehomogeno na različitim razinama (od lokalne do globalne) i na različitim područjima (od materijalnoga do duhovnoga). To podrazumijeva naučiti raditi zajedno, među zajednicama, među ustanovama i kongregacijama, s laicima, sa svima onima koji traže dobro.

¹⁰⁸ FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 234. – 237.

Posvećeni život može pomoći mjesnim crkvama otvoriti se dinamizmu univerzalnosti i istodobno otvoriti se dimenziji mjesne Crkve, gdje živi i vrši vlastiti apostolat izbjegavajući da upadnem u napast da „dio (naš mali dio ili vizija svijeta) može biti veći od cjeline Crkve“¹⁰⁹.

49. *Jedinstvo prevladava nad konfliktom, nad različitošću*¹¹⁰. Pozvani smo prihvaćati konflikte, preuzeti na sebe brigu za njih, a ne prati ruke, ne ostati zarobljeni njima, kako bismo ih preobrazili u nove procese koji predviđaju zajedništvo u različitostima, koje treba prihvaćati kao takve. „Zajedništvo se sastoji i u tome da se zajedno i složno uhvatimo u koštac s najvažnijim pitanjima kao što su život, obitelj, mir, borba protiv siromaštva u svim njegovim oblicima, vjerska sloboda i obrazovanje. Pokreti i zajednice su, na osobit način, pozvani surađivati kako bi pridonijeli liječenju ranâ koje je zadao globalizirani mentalitet koji stavlja u središte potrošnju zaboravljajući Boga i bitne životne vrijednosti.“¹¹¹

Solidarnost, shvaćena u svome najdubljem značenju i kao izazov, postaje način izgrađivanja povijesti, životno okruženje u kojem konflikti, napetosti i protivnosti mogu dostići raznoliko jedinstvo koje rađa novi život. To ne znači stremiti ka sinkretizmu ni upijanju jednoga u drugo, nego je to traženje rješenja na jednoj višoj razini koja u sebi čuva dragocjene potencijale polariteta u kontrastu.

109 FRANJO, Obraćanje svećenicima i Bogu posvećenim osobama prigodom pastoralnog pohoda Milanu, Milano, 23. ožujka 2017.

110 FRANJO, Apost. pob. *Evangelii gaudium*, 24. studenoga 2013., 226. - 230.

111 FRANJO, Obraćanje sudionicima III. svjetskog kongresa crkvenih pokreta i novih zajednica, Rim, 22. studenoga 2014.

IV. OPERATIVNE UPUTE

50. U upravljanju dobrima i u vođenju djelâ razlučivanjem je „obuhvaćeno upravljanje, svrhe, značenja i društvene i crkvene implikacije ekonomskih izbora ustanova posvećenog života“¹¹². Iz te perspektive utvrđeni su obzori tumačenja stvarnosti i neki temeljni kriteriji za taj rad na razlučivanju.

Ekonomske aktivnosti nadalje se uključuju u velike obzore: takva ekonomija pred očima ima čovjeka, čitava čovjeka, a na poseban način siromašne; takva se ekonomija tumači kao oruđe misijskoga djelovanja Crkve te, na kraju, to je evanđeoska ekonomija dijeljenja i zajedništva.

Ti se obzori konkretiziraju u nekim temeljnim kriterijima.

51. *Vjernost Bogu i evanđelju.* Svaki posvećeni život stavlja Boga na prvo mjesto, u nasljedovanju Krista (*sequela Christi*). Svi posvećeni muškarci i žene moraju se prije svega čvrsto osloniti na njega, nastaniti se u njemu, kontemplirati ga, učiti od njega, ugledati se na njega, nasljedovati ga, čista, siromašna i poslušna, kako bi bili vjerni navjestitelji radosne vijesti. Zato je nužan „dar slušanja: slušanja Boga sve dotle da zajedno s njim osluhnemo vapaj naroda te slušanja naroda, sve dotle da u tome udahnemo volju na koju nas Bog poziva“¹¹³.

Vjernost karizmi. Svaka je karizma „uvijek živa stvarnost“ pozvana „razvijati se u kreativnoj vjernosti“¹¹⁴. Vjernost karizmi je, dakle, dosljednost operativnim izborima u određenoj sredini s identitetskim karakteristikama ustanove.

¹¹² FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

¹¹³ FRANJO, Govor u prigodi molitvenog bdjenja u pripravi na Sinodu o obitelji, Rim, 4. listopada 2014.

¹¹⁴ FRANJO, Poruka sudionicima drugog međunarodnog simpozija na temu: „Ponovno razmišljati o ekonomiji ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života u vjernosti karizmi“, Rim, 25. studenoga 2016.

Siromaštvo. „Odgovorna skromnost“¹¹⁵, „zdrava poniznost i radosna umjerenost“¹¹⁶ pospješuju odvajanje od vlasničke koncepcije dobara te rađaju posebnu raspoloživost slušanja „vapaja siromaha, pogođenih bilo starim bilo novim siromaštvima“¹¹⁷.

Poštivanje crkvene naravi dobara. Dobra ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života crkvena su dobra (kan. 634 § 1) namijenjena postizanju ciljeva svojstvenih Crkvi (kan. 1254). U njihovu korištenju ustanove su, dakle, pozvane sačuvati njihovu narav i pridržavati se crkvenopravne norme koja se na njih odnosi.

Održivost djelâ. Djelâ ustanova povezana su s društvenim i ekonomskim okružjem u koje su uključena. Djelo je, dakle, održivo kada zadržava ispravnu ekonomsku ravnotežu i primjereno vrjednuje raspoložive resurse.

Nužnost polaganja računa. Polaganje računa predstavlja sklonost dijeljenju odlukâ, činâ i rezultatâ s drugima. Opravdana samostalnost ustanova povezana je, dakle, s odgovornošću u odlukama o upravljanju i u načinima njihova ostvarivanja vodeći brigu o onome što je određeno u općem i vlastitu pravu.

52. U konkretnim situacijama kriteriji za razlučivanje izraz su specifičnosti i *zdravih tradicija* svake ustanove kao i osebjnosti pripadajućega *pravnoga i društvenoga okružja*.

Organizacijske dimenzije i strukture, narav poslova koje se obavlja, teritorijalno okružje u kojem se djeluje, legislativne discipline koje se mogu primijeniti i modeli odnosa između države i Crkve elementi su koji predstavljaju, katkad značajne, odlike pojedine ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života. O tim razlikama, dakle, treba voditi brigu ne zato da bi se derogirali temeljni kriteriji, nego zato da bi se dopustilo da ti kriteriji poprime povijesni oblik u različitim situacijama.

53. Kada je riječ o upravljanju dobrima, posebnu važnost imaju organizacijske strukture pojedinih ustanova posvećenoga života i družbi apostol-

¹¹⁵ *Ondje.*

¹¹⁶ *Ondje.*

¹¹⁷ *Ondje.*

skoga života. Naime, dok ustanove posjeduju dobra koja općenito služe životu zajednicâ, kada je riječ o djelima, postoje veoma različiti modeli, često opravdani različitim modalitetima odnosâ između države i Crkve, osobujnim karakteristikama sektora djelovanja, dimenzijama djelovanja. Tako, dok su u nekim slučajevima ta djela u vlasništvu ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života, ima slučajeva kada one djeluju preko odvojenih pravnih tijela, koja su često organizirana u obliku zaklade ili društva.

54. Isto tako, nikada se ne smije zanemariti primjena *građanskih zakona* na pojedine ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života i na njihove provincije ili dijelove ustanove koji su s njima izjednačeni (usp. kan. 620). Uputa koju donosi kanonsko pravo vezano uz građanske zakone kojima se uređuju ugovori (kan. 1290) i, ne manje važno, pribjegavanje ugovornim instrumentima između države i Crkve jačaju obdržavanje građanskih zakona s istim učincima u kanonskome pravu (kan. 22).

Nužnost očuvanja temeljnih kriterija i potreba da se uzmu u obzir pojedine specifičnosti sugeriraju operativne upute koje su dijelom opće, a dijelom zasebne, tako da se poštuju pojedinačne karakteristike okružjâ i naslovnikâ.

Upravljanje ekonomijom

55. Opće i vlastito pravo

Vremenitim dobrima ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života kao crkvenim dobrima upravlja se prema propisima iz V. knjige *Vremenita crkvena dobra*, osim ako je izrijeком drukčije određeno (usp. kan. 635 § 1).

Upravljanje vremenitim dobrima, osim propisima iz V. knjige Zakonika kanonskog prava, ravna se prema kann. 634-640 za redovničke ustanove, kan. 718 za svjetovne ustanove, kan. 741 za družbe apostolskoga života.

Svaka ustanova posvećenoga života i družba apostolskoga života utvrđuje odredbe o uporabi dobara i upravljanju njima (usp. kan. 635).

56. Rimski prvosvećenik

„Rimski prvosvećenik snagom prvenstva u upravljanju ima vrhovno upravljanje i raspolaganje svim crkvenim dobrima“ (kan. 1273) i vrši nad njima jurisdikcijsku vlast koja mu je vlastita kao najvišem autoritetu Crkve. Ta moć intervencije ima svoj temelj ne u vlasništvu crkvenih dobara, nego u ulozi vrhovnoga svećenika da se brine o vrhovnoj vlasti Crkvom.¹¹⁸

57. Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života

Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života „obavlja sve one zadaće koje, po pravu, pripadaju Svetoj Stolici što se tiče života i djelovanja ustanova i družbi, osobito što se tiče odobravanja konstitucijâ, načina života i apostolata, kooptacije i formacije članova, njihovih prava i obaveza, oslobađanja od zavjetâ i otpuštanje članova, kao i upravljanja dobrima“¹¹⁹.

Za otuđenje i čine zbog kojih bi javna osoba mogla pretrpjeti štetu, mora se tražiti dopuštenje Svete Stolice. Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, u slučajevima predviđenima pravom (usp. kan. 638 § 3), izdaje dopuštenje ne preuzimajući eventualne ekonomske odgovornosti. To dopuštenje jamči da je posao „u skladu s ciljevima crkvene imovine. Odgovornost koja proizlazi iz njezine intervencije odnosi se isključivo na ispravno vršenje vlasti Crkve. *Dopuštenje, dakle, o kojem se ovdje radi nije čin posjedovanja imovine, već administrativna vlast koja ima za cilj zajamčiti ispravno korištenje dobara javnih pravnih osoba u Crkvi*“¹²⁰.

Praksa je dikasterija uzeti na znanje najviši iznos koji su utvrdile biskupske konferencije za pojedine krajeve.

¹¹⁸ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA ZAKONODAVNE TEKSTOVE, Nota *Uloga crkvenog autoriteta u vezi s crkvenim dobrima*, 12. veljače 2004., *Communicationes*, 36, 2004., 24. – 32.

¹¹⁹ IVAN PAVAO II., Apost. konst. *Pastor Bonus*, 28. lipnja 1988., 108 § 1.

¹²⁰ Usp. PAPINSKO VIJEĆE ZA ZAKONODAVNE TEKSTOVE, Nota *Uloga crkvenog autoriteta u vezi s crkvenim dobrima*, 12. veljače 2004., *Communicationes*, 36, 2004., 24. – 32.

58. Generalni kapitul

U posvećenom životu ekonomsko upravljanje sukladno je karizmi, poslanju i zavjetu siromaštva. Da bi se zajamčilo te dimenzije, u odlukama o upravljanju mora se zajamčiti primjerene oblike zajedništva izbjegavajući prenositi ekonomske izbore samo na određenu skupinu ili samo jednu osobu.

Zadaća je *generalnog kapitula*, koji „prema odredbi konstitucija ima vrhovnu vlast u ustanovi“ (kan. 631 § 1), odrediti temeljne smjernice na ekonomsko-administrativnom planu i izraditi karizmatički plan ustanove koji će dati upute na tom polju.

Neka *karizmatički plan*, koncipiran unutar puta crkvenoga zajedništva koji razlučuje Božju volju, bude plod zajedničke vizije, izraz sinodskoga hoda počevši od priprema za kapitul pa sve do svršetka s provjerom prijma kapitulskih sadržaja.

Operativne odluke o dobrima i djelima donosit će generalni poglavar sa svojim vijećem unutar zajedničkoga referentnoga okvira i, naravno, u tome ne smije biti nikakve ishitrenosti ni žurbe.

Generalni kapitul mora prirediti i odobriti *ekonomski direktorij* ili drugi sličan tekst koji će, u svjetlu iskustva sazrela u vremenu, olakšati djelovanje koje će što je više moguće biti sukladno karizmi ustanove, njezinu poslanju i zavjetu siromaštva.

Neka generalni kapitul odredi najviši iznos za čine izvanrednoga upravljanja pojedinih provincija. Neka se u vlastitu pravu ustanova točno odrede čini izvanrednoga upravljanja i nužne procedure za njihovo obavljanje (usp. kan. 638 § 1 i kan. 1281).

59. Poglavar i vijeće

U ekonomsko-administrativnim pitanjima neka se poglavar utječe svome vijeću za pomoć, sukladno općem i vlastitom pravu (usp. kan. 627 i 638 § 1) te sukladno temeljnim smjernicama koje je odredio generalni kapitul, posebno u vezi s izvanrednim činima upravljanja.

60. Provincijski kapitul i provincijski poglavar

Neka se na *provincijskom kapitolu*, tamo gdje se održava, u svjetlu karizmatskoga plana koji je odobrio generalni kapitul, sastavi plan koji se tiče okružja.

Prema odredbama utvrđenima općim i vlastitim pravom neka provincijski poglavar, uz pristanak svoga vijeća, poslove koji trebaju odobrenje prikaže generalnom poglavaru i njegovu vijeću.

Neka pravodobno i krajnje brižno o pojedinoj kritičnoj situaciji obavijesti generalnoga poglavara, koji mora o tome biti obaviješten na temelju vlasti nad čitavom ustanovom sukladno kan. 622.

61. Ekonomsko vijeće

Neka se u vlastitom pravu, sukladno kan. 1280, za ustanove i provincije predvidi osnivanje vijeća ili tijela slična naziva za ekonomske poslove.

Sastav toga tijela može biti otvoren suradnji vjernikâ laikâ i vjernica laikinja sa specifičnim profesionalnostima. Poglavar nadležan za davanje ovlasti za čine izvanrednoga upravljanja, osim pristanka svoga vijeća (usp. kan. 627 § 1), neka zatraži i mišljenje (usp. kan. 127 § 2, 2^a) vijeća za ekonomske poslove.

62. Pravilnik o upravljanju

Mjerodavni poglavar sa svojim vijećem može usvojiti, ako je uputno, *pravilnik o upravljanju* – posebno u ustanovama koje vode društveno važna djela – koji će davati operativne smjernice u okviru *karizmatskoga plana* i *ekonomskoga direktorija*.

Neka se *pravilnikom o upravljanju* uredi, među različitim aspektima, sadržaje, načine i rokove u kojima mjerodavni poglavari moraju biti obaviješteni te aktivnosti o kojima moraju primiti izvješće; to vrijedi jednako za aktivnosti unutar ustanove i za djelâ i za tijelâ koja su s njome povezana. Neka se, na kraju, zajamči da oni koji su institucionalno postavljeni za aktivnosti nadzora obavještavaju mjerodavnoga poglavara o rezultatima svoga rada.

Da bi mogao očuvati svoj djelotvorni utjecaj, neka *pravilnik o upravljanju* bude poznat unutar ustanove i neka se povremeno revidira procedurom koja će se definirati prilikom njegova usvajanja.

63. Povjerenstva

Mogućnost osnivanja povjerenstava ili radnih skupina za specifična pitanja ili stvari pravno-ekonomske naravi neka se uredi u sklopu vlastitog prava. Neke se, također, definira cilj mandata, trajanje službe, imenovanje članova. Tamo gdje je to uputno, neka se predvidi sudjelovanje stručno osposobljenih vjernikâ laikâ.

64. Ekonom

Vlastitom pravu prepušta se izbor između izbora i imenovanja pri postavljanju ekonoma. U oba slučaja, ipak, treba podsjetiti na sve veću važnost odgovarajuće profesionalnosti, sukladno identitetu pojedinih ustanova (usp. kan. 587 § 1), na spremnost na suradnju, sklonosti vezane uz samu službu (usp. kan. 636 § 1) i odvojenost od dobara.

Slično onomu što Zakonik određuje za mandat poglavarâ (kan. 624 §§ 1 i 2), neka se u vlastitom pravu predvidi rok trajanja za službu ekonomâ i odgovarajuće izmjenjivanje na toj službi pripremajući korisne planove formacije i određujući trajanje izobrazbe.

Neka se u vlastitom pravu odredi može li ekonom biti ujedno i savjetnik. Uputno je da ekonom sudjeluje na sastancima poglavarova vijeća na kojima se raspravlja o ekonomskim pitanjima i, premda nema pravo glasa, tamo gdje nije savjetnik, neka osigura poglavaru i njegovu vijeću poznavanje svega onoga što je potrebno za donošenje razborite odluke.

Ekonom je član *ex officio* ekonomskoga vijeća o kojem se govori u § 61.

Neka se vlastitim pravom odredi obveza da ekonom podnosi izvješće o svome radu (usp. kan. 636 § 2 i 1284 § 3) prema procedurama koje utvrde i povremeno evaluiraju poglavar i njegovo vijeće.

Preporučuju se *djelotvorni oblici koordinacije* između glavnoga ekonoma, provincijskih ekonoma i voditelja djela.

65. Pravni zastupnik

Pravni zastupnik djeluje u ime ustanove, kao pravne osobe, u odnosu prema trećim osobama bilo na crkvenopravnom bilo na građanskom području, (usp. kan. 118).

On, provodeći radnje u ime i na račun ustanove, vrši njezinu volju izraženu preko zakonitih poglavara i mjerodavnih tijela, sukladno općem i vlastitom pravu, i obavezuje ustanovu u odnosu prema trećim osobama. Zato, ako se to smatra uputnim, pravni zastupnik, kada nije savjetnik, može sudjelovati na sastancima poglavarova vijeća na kojima se donose odluke građanske važnosti.

Pravni zastupnik uvijek i isključivo djeluje u granicama svoga mandata: može vršiti čine redovitoga upravljanja, a za čine izvanrednoga upravljanja treba ovlaštenje mjerodavnoga poglavara. Kad, međutim, djeluje bez mandata, protiv ili izvan svojih granica, više ne predstavlja ustanovu.

Ako zakoniti predstavnik obavi poslove nevaljano, ustanova ne snosi nikakvu odgovornost, a čini koje na takav način učini zakoniti predstavnik moraju se njemu pripisati i on je taj koji mora za njih odgovarati. Ako djeluje nezakonito, čin se može pripisati ustanovi koja mora za njih odgovarati, ali ona može od zastupnika tražiti naknadu štete (usp. kan. 1281 § 3 i kan. 639).

Neka se svaki pojedini mandat pravnoga zastupnika podjeljuje u pisanu obliku i neka u svome sadržaju bude precizan i potpun; neka se odredi da mandati budu uredno registrirani.

Zbog odgovarajuće distinkcije djelokrugâ bolje je da službu pravnoga zastupnika preuzme na sebe osoba različita od poglavara i ekonoma, osim ako je građanskim zakonodavstvom određeno drukčije.

Neka organizacijski ustroj, koji usvoji ustanova u vezi s područjem nadležnosti pravnoga zastupnika, bude poznat i izvan ustanove, osobito kada djeluje s građanskim poređcima. Točno utvrđivanje subjekata kojima se priznaje pravo odlučivanja i zastupanja ustanove uvjet je uspostavi institucionalnih odnosa s trećim osobama.

66. Suradnja s vanjskim stručnjacima

Zbog sve veće složenosti ekonomsko-administrativnih situacija često je nužno pribjeći *suradnji s vanjskim stručnjacima*. Neka se pritom daje prednost osobama koje su svjesne posebnosti ustanovâ i stručnjacima na specifičnu području intervencije izbjegavajući pritom utjecati se za pomoć stalno istome stručnjaku.

Neka profesionalan odnos bude uređen tako da se unaprijed utvrde ciljevi aktivnosti i predstavljaju predračuni, uređeni na temelju jasnih ugovora i na određeni rok.

Treba preporučiti evaluaciju o postizanju utvrđenih ciljeva, pa i zahtijevanjem od samog stručnjaka da pripreme povremena izvješća o obavljenu poslu.

67. Unutarnja kontrola

Neka se odredbama vlastitoga prava utvrde oblici *unutarnje kontrole* koji, preko uravnoteženoga sustava preventivnih odobrenja, podnošenja izvješća i kasnijih provjera, omogućuju mjerodavnim subjektima i, na poseban način, poglavaru s njegovim vijećem, nadzirati poslove ekonomâ, pravno-ga zastupnika i angažiranih stručnjaka.

Svi oni koji s nekog zakonitog naslova sudjeluju u upravljanju crkvenim dobrima, moraju obavljati svoje zadaće u ime Crkve i prema pravnoj odredbi (usp. kan. 1282).

68. Punomoći

Posebnu budnost treba preporučiti u davanju *punomoći* o upravljanju. Neka punomoći koje se daju budu određene u sadržaju, u granicama – također vremenskim – i u načinima provedbe. Neka se izbjegavaju *opće punomoći*: pridavanjem nekom subjektu određene neograničene moći djelovanja u ime i na njezin račun ustanova se izlaže, naime, velikoj opasnosti neprikladnih ponašanja i ono proturječi zahtjevima zajedništva.

Upravljanje i raspolaganje imovinom

69. Građanska pravna osobnost

Neka se ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, što je više moguće, pobrinu steći i građansku pravnu osobnost u zemljama u kojima djeluju.

Neka se dobra ne knjiže (upisuju) na fizičke osobe, osim ako nije riječ o izvanrednim situacijama, zbog ozbiljnih razloga i s dopuštenjem mjerodavnoga poglavara. Neka se poglavar koji je dao dopuštenje pobrine da se građansko valjanim činom vlasništvo što prije prenese na ustanovu.

Tamo gdje ustanova mora upisati dobra na subjekte različite od fizičke osobe, neka se poglavar koji je dao dopuštenje pobrine sačuvati odgovarajuću dokumentaciju koja potvrđuje stvarno vlasništvo kako bi se izbjegli sporovi.

70. Načini stjecanja

Rad članova – koji se obavlja unutar vlastitih djela ili izvan ustanove na načine koje dopušta vlastito pravo i s dopuštenjem mjerodavnoga poglavara (usp. kan. 671) – redovit je oblik uzdržavanja.

Sukladno kan. 668 § 3 sve ono što redovnik stekne svojom sposobnošću i radinošću ili zbog ustanove, stječe za ustanovu. Ono što prima kao mirovinu, pomoć ili osiguranje pod bilo kojim naslovom stekao je za ustanovu, osim ako nije drukčije određeno u vlastitom pravu. Darovi dani poglavari-ma ili upraviteljima bilo koje crkvene pravne osobe, i privatne, namijenjeni su samoj pravnoj osobi, osim ako je određeno što protivno (1267 § 1).

Ustanova je dužna članovima pribavljati sve što im je prema odredbi konstitucija potrebno da bi se postigla svrha njihova zvanja (usp. kan. 670).

Neka se u vlastitom pravu utvrde procedure za ispravno prihvaćanje darova; neka se pazi na karakteristike i osobine darivatelja, izvore iz kojih ovi mogu eventualno dolaziti te da ne postoje zakonita prava trećih osoba. Neka se ne prihvaćaju darovi namijenjeni financiranju inicijativa koje, u ciljevima i sredstvima za njihovo postizanje, ne odgovaraju učenju Crkve.

Neka ustanove, premda prepoznaju u njima dar providnosti, ne prihvaćaju darove s teretima (usp. kan. 1300) a da nisu pažljivo razmotrile zakonitost (dopustivost) toga tereta, odnosno jesu li sposobne ispuniti obveze koje za sobom povlači takvo darivanje te postoje li zakonita prava trećih osoba.

71. Dijeljenje dobara (usp. § 10)

Neka ustanova utvrdi odredbe kako bi se pravedno raspodijelila dobra unutar same ustanove, u duhu zajedništva, po primjeru prvih kršćanskih zajednica (usp. *Dj* 4, 34-35). Na taj će se način dijeliti, u službi apostolskih svrha, ne samo materijalna dobra i plod radova svakoga pojedinca nego i osobno vrijeme, darovi, sposobnosti kako bi se velikodušno pobrinulo za potrebe zajednica koje imaju manje, kao proroštvo bratstva u današnjem svijetu.

72. Osnovna imovina (§§ 38-40)

Neka se vlastitim pravom utvrdi tko upisuje dobra ustanove u osnovnu imovinu – generalni kapitul ili generalni poglavar s pristankom njegova vijeća. Jednako tako, kada je riječ o dobrima neke provincije ili kuće koja je zakonito izgrađena, neka se vlastitim pravom odredi je li upis zadaća provincijskoga kapitula ili drugih sličnih sastanaka (usp. kan. 632) ili pak provincijskoga poglavara s dopuštenjem njegova vijeća i treba li to potvrditi vrhovni poglavar.

Osnovna imovina mora biti sastavljena od nepokretnih i pokretnih dobara koja jamče opstanak ustanove, provincije, kuća koje su zakonito izgrađene i jamčiti ostvarenje poslanja.

Upis pojedinih dobara u osnovnu imovinu neka se podvrgne povremenoj evaluaciji.

Zakonit upis zahtijeva kanonsko pravo, bez obzira na kvalifikaciju koju ta imovina može imati u građanskopravnim uređenjima različitih država.

Neka se definiraju kriteriji upravljanja osnovnom imovinom; neka u proračunu ustanove, provincije i zakonito izgrađene kuće budu točno prikazani bilo u imovinskoj bilo u ekonomskoj komponenti; neka u odgovarajućem

dijelu pratećega izvješća budu analitički prikazane promjene do kojih je došlo, postignuti rezultati i njihova namjena.

73. Stjecanje nepokretne imovine

Neka ustanove s velikom pozornošću procijene mogućnost stjecanja nepokretne imovine uzimajući u obzir sve aspekte vezane uz odluku koju treba donijeti.

Neka se stjecanje obavlja i regulira isključivo sukladno mjesnim građanskim i poreznim propisima i sukladno *karizmatском planu*.

U procesu odlučivanja nužno je uzeti u obzir: odobrenje točno određenog plana ulaganja u kojem će biti precizirani glavni čimbenici kao što su svrha stjecanja, zatim dimenziju i funkciju u odnosu na svrhu, tehničko-urbanističku usklađenost, moguću buduću neotuđivost, potrebna financijska sredstva ili načine na koje će se ona, u cjelini ili dijelom, priskrbiti. Također, potrebno je utvrditi i planirati modalitete vraćanja eventualnih posudbi sklopljenih u tu svrhu te pažljivo procijeniti kvalitetu prodavatelja.

74. Nove građevine

Neka se planiranje i građenje novih struktura pokreće tamo gdje je to potrebno pridržavajući se onoga što je prethodno spomenuto za stjecanja i posvećujući posebnu brigu fazi analize i formulaciji jasnih uputa projektantima.

Sve što se gradi neka bude u znaku umjerenosti i funkcionalnosti; neka se novogradnjom može lako upravljati; neka se predvidi minimalna razina održavanja i strukture i instalacija; neka budu građene tako da ih se, kada nadođu teškoće u upravljanju ili dođe do krize zvanja, može lako ustupiti trećim osobama ili promijeniti njihova namjena.

Neka se posebno pazi na definiranje i kasniju kontrolu odgovarajućih postupaka za dodjeljivanje službi i sklapanje ugovora te da ono što se planira i ostvari bude usklađeno s mjesnim zakonodavnim propisima.

75. Dopuštenja Svete Stolice za eventualna utjecanja posudbi

Kod stjecanja novih dobara, građenja i obnove nekretnina, neka se vlastitim pravom utvrdi proceduru za valjanost (dopustivost) činâ.

Za stjecanje novih dobara, građenje i obnovu nekretnina, premda je riječ o činima izvanrednoga upravljanja, nije potrebno tražiti dopuštenje Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskog života, o kojem god da je iznosu riječ.

To dopuštenje treba tražiti u slučajevima kad ustanova posvećenoga života ili družba apostolskoga života mora pribjeći posudbi kako bi financirala zahvat kada ovaj prelazi najviši iznos predviđen za svaki pojedini kraj. Treba prikupiti istu onu dokumentaciju o kojoj se govori u § 88.

76. Davanje u zakup nekretnina

U slučaju davanja vlasničkih dobara u zakup (najam) trećim osobama kao i, općenito, za sve ugovore s obvezom kojima se dobro daje trećim osobama na raspolaganje, neka se pažljivo provjeri kvaliteta zakupca. Naime, mora postojati sigurnost da svrhe korištenja dobra ne odudaraju od poslanja ustanove i da ne će biti protivne specifičnosti vremenitih dobara Crkve i da se ne mogu mijenjati u vremenu, osim s izričitim dopuštenjem vlasnika; mora postojati sigurnost da će nekretnina biti spojiva s predviđenim načinom korištenja.

Neka ugovorni odnos bude pravno utemeljen i neka se posveti pozornost načinima formaliziranja ugovora i njegovim klauzulama; neka se također predvide i urede načini i uvjeti pod kojima će se dobro morati vratiti nakon isteka ugovornoga odnosa. Neka se procijene moguće posljedice koje iz toga proizlaze vodeći računa o tome da ustanova ne će moći raspolagati tom imovinom sve dok traje ugovorni odnos.

77. Besplatno raspolaganje dobrima

Za ugovore u kojima se besplatno raspolože dobrom vrijedi općenito ono što je navedeno za davanje u zakup. Neka se posveti pozornost obvezama i troškovima koje će ostati na teret imovine i neka se uzme u obzir eventualna potreba zahvatâ na obnovi ili izvanrednog održavanja.

78. Dopuštenja Svete Stolice za davanja u zakup, davanje na korištenje i druge slične ugovore

Za sklapanje ugovora o davanju u zakup, davanju na korištenje, pravu *superficiis*, korištenju, stanovanju, plodouživanju, ako dobro koje je predmet posla prekoračuje najviši iznos utvrđen za pojedine krajeve i ako je ugovor sklopljen na rok duži od devet godina, mora se tražiti dopuštenje Kongregacije za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života.

U zahtjevu, koji šalje vrhovni poglavar s dopuštanjem svoga vijeća, moraju biti navedeni razlozi toga zahtjeva te biti priložen nacrt ugovora.

79. Valorizacija nepokretne imovine

Uz obdržavanje kanonskih uredbi o dopuštanjima (usp. kan. 638 §§ 3 i 4) neka ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života dobro razmotre načine utvrđivanja vrijednosti nepokretne imovine. Neka ti načini budu sukladni naravi crkvenoga dobra, posebno kada ono ostaje potpuno ili djelomično nekorišteno, tako da se izbjegnju troškovi koji mogu potencijalno biti neodrživi.

80. Otuđenje nekretninâ

Otuđenje nekretninâ mora se provoditi sukladno *karizmatiskom planu* ustanove (usp. § 58). Neka se vlastitim pravom odredi postupak za valjano obavljanje činâ prodaje, zamjene i darivanje nepokretnih dobara uz poštivanje kanonskoga i građanskoga zakonodavstva. Neka se potiče pribjegavanje postupcima koji daju prednost, gdje je to moguće, prikupljanju više ponuda.

Preporučuje se da se prethodno procijeni, posebno tamo gdje to stanje ustanove dopušta, mogućnost ustupanja (cesije) drugim crkvenim tijelima izbjegavajući, u svakom slučaju, otuđenje koje ugrožava opće dobro Crkve.

Prije pokretanja pregovora neka se, posredstvom nekog neovisnog i mjerodavnog izvora, prethodno dozna tržišna vrijednost nepokretnoga dobra koje je predmet radnje i neka se pažljivo provjeri može li se potpuno i slobodno raspolagati dobrom, postoji li pravo prvokupa, postoji li dokumentacija koja potvrđuje pravni čin ili radnju kojim je dobro stečeno, je li

dobro usklađeno s postojećim urbanističkim propisima. Neka se isto tako razmotre porezni učinci.

U selekciji i izboru druge strane neka se uzme u obzir njezin reputacijski profil i – u slučaju obročnoga plaćanja – neka se osiguraju prikladna jamstva dajući prednost jamstvima koje daje banka ili osiguravajuća kuća.

U dodjeljivanju službi ili mandata za prodaju, što treba biti u pisanu obliku, neka se posebnu pozornost posveti svim klauzulama ne propuštajući, osobito, precizirati sve uvjete koje mora ispunjavati radnja i iznos provizije koji će se priznati posredniku. Neka se, gdje je to moguće, izbjegne dodjeljivanje isključivih mandata.

Neka se izbjegavaju ponude koje po karakteristikama ponuđača, predviđenim načinima ostvarenja radnje ili predviđenim sredstvima plaćanja nisu sukladne vrijednostima koje njeguje ustanova.

Sukladno kan. 1298, bez posebnog pisana dopuštenja mjerodavne vlasti crkvena se dobra ne smiju prodati niti dati u zakup upraviteljima tih dobara ni njihovim rođacima sve do četvrtoga stupnja krvnoga ili tazbinskoga srodstva, osim ako je stvar vrlo male vrijednosti.

81. Dopuštenje Svete Stolice za prodaju ili darivanje nepokretnih dobara

Ako vrijednost dobara premašuje najviši iznos utvrđen za pojedine krajeve, sukladno kan. 638 § 3, nužno je tražiti dopuštenje Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života.

Sva otuđenja koja premašuju najviši iznos prema kan. 638 § 3 podliježu *ad validitatem* dopuštenju Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, neovisno o tome jesu li ta dobra upisana ili ne u osnovnu imovinu.

Zahtjev za dobivanje dopuštenja podnosi vrhovni poglavar s pristankom svojega vijeća; neka se u njemu izrazi opravdan razlog (usp. kan. 1293 § 1), neka se definiraju načini korištenja utrška (usp. kan. 1294 § 2) i neka se priloži stručna procjena, po mogućnosti dana pod prisegom (usp. kan. 1293 § 1, 2^o) te, za ustanove papinskog prava, mišljenje ordinarija mjesta u kojem se nekretnina nalazi, a za ustanove biskupijskoga prava i samosvojne

samostane pristanak mjesnoga ordinarija na čijem se području nekretnina nalazi (usp. kan. 615).

Ako je stvar koja se otuđuje djeljiva, da bi dopuštenje bilo valjano, neka se u zahtjevu (traženju) navedu eventualno prije otuđeni dijelovi (usp. kan. 1292 § 3).

Dopuštenje je nužno dobiti i za prodaju više stvari čija ukupna vrijednost prelazi najviši iznos (usp. kan. 1292 § 2).

Te se uredbe primjenjuju za prodaju pokretnih dobara, za ugovore o zamjeni dobara, za darivanje, pa i kad su ti poslovi sklopljeni s drugim javnim pravnim osobama ako njihova vrijednost prelazi najviši iznos.

Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života ne odobrava prodaje kojima je cilj pokriti neposredne financijske potrebe ako se prethodno ne procijene uzroci zbog kojih je došlo do tih potreba.

Kad su otuđenja nužna za plaćanje dugova u koje je ustanova ušla u obavljanju vlastitih djela apostolata nužno je da u provedbenoj uputi bude predstavljen plan ekonomsko-financijske sanacije.

Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, sukladno kan. 1293 § 2, može zahtijevati preuzimanje drugih mjera opreza da bi se izbjegla šteta za Crkvu.

Za otuđenje nekretnina smještenih u gradu Rimu, Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, prije nego izda dopuštenje neka s traženjem upozna Državno tajništvo i Upravu imovine Apostolske Stolice te provjeri postoji li eventualno zanimanje s njihove strane.

Za dopuštenje za otuđenja dobara smještenih na Malti primjenjuju se odredbe utvrđene u *Statutu* od 6. srpnja 1988.

Za nepokretna dobra smještena na Bliskom istoku mjerodavna je Kongregacija za Istočne Crkve.

82. Dopuštenje Svete Stolice za umjetničke ili povijesne dragocjenosti i stvari darovane Crkvi zavjetom

Za otuđenje umjetničkih ili povijesnih dragocjenosti treba tražiti dopuštenje i kada svota ne prelazi najviši iznos. U slučaju da su ta dobra podvrg-

nuta provjeri, treba ispuniti propise propisane građanskim pravom na tom području.

Istoj su disciplini podvrgnuta otuđenja za stvari darovane Crkvi zavjetom. Apsolutno je zabranjeno prodavati svete moći (usp. kan. 1190 § 1).

Ako pripadaju nekoj crkvenoj javno pravnoj osobi, svete stvari može steći samo druga crkvena pravna javna osoba (usp. kan. 1269).

83. Otuđenje bez obaveznog dopuštenja

Sukladno kan. 1296, kad se crkvena dobra otuđe bez potrebnih kanonskih oblika, a otuđenje bude valjano prema svjetovnim zakonima, mjerodavna vlast treba odlučiti treba li poduzeti odgovarajuće korake radi zaštite crkvenih prava.

Sukladno kan. 1377 neka se kazni pravednom kaznom tko otuđi crkvena dobra bez propisana dopuštenja.

84. Financijska ulaganja

U korištenju i upravljanju financijskim izvorima koji ustanovi nisu izravno potrebni za njezino djelovanje (tzv. *financijska ulaganja*) neka postoji svijest o tehničkoj složenosti tržišnih procedura i neka se slijede odgovarajuće mjere opreza u selekciji i izboru ponuđenih financijskih proizvoda. Neka se provjeri zakonitost procedure i etičnost ulaganja, s posebnom pozornošću na institucionalne svrhe ustanove i izdvajanja za doprinose za njezine članove.

Zbog tehničke složenosti odnosnih odluka vrijede upute ponuđene u prethodnome dijelu o ekonomskim odlukama i odabiru stručnjakâ.

85. Djela (usp. § 34)

Preporučuje se istražiti mogućnost da djela većega opsega budu odvojena od ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života, uz obdržavanje onoga što je utvrđeno općim i vlastitim pravom. Neka se rješenja utvrđuju na temelju specifičnih okolnosti, neka jamče vjernost djela karizmi ustanove i usklađenost sa sustavom koji se može primijeniti u odnosima između države i Crkve.

Neka se posebna pozornost posveti onim djelima koja su značajna za evangelizaciju, ali koja su, zbog promjene okružja i općih uvjeta, karakterizirana dubokom ekonomskom neravnotežom. Neka ustanove vrjednuju rješenja koja sprječavaju negativne ekonomske tokove koji ugrožavaju svrhu sukladnu poslanju Crkve (usp. kan. 114 § 1).

Postoje druga djela u kojima se opaža ekonomska, često funkcionalna neravnoteža. Neka ustanova promicatelj realno ocijeni koliko su ona spojiva s raspoloživim resursima ili s resursima koje namjenjuje za tu svrhu, marljivo donoseći potrebne odluke.

Kada se jave teškoće u ekonomiji ili upravljanju, korisno je provjeriti mogućnost ostvarivanja oblika suradnje s drugim ustanovama ili da se samo djelo preoblikuje tako da može nastaviti s radom, premda u drugim oblicima, kao djelo Crkve.

Razboritost upućuje na donošenje odluka bez odgađanja kako bi se izbjeglo jačanje negativnih tokova ili, čak, na neodgodivu potrebu pristupanja zatvaranja djela.

U slučaju u kojem je upravljanje postalo previše složeno ili obvezujuće, treba dati prednost strukturama koje omogućuju ustanovi sačuvati vlasništvo nad dobrima i kontrolu djela kojim rukovodi ustanova premda se operativno upravljanje povjerava trećim osobama, prema načinima koji mogu na prikladan način poštivati karizmu i nastaviti poslanje ustanove.

86. Dopuštenje Svete Stolice za obustavu djelâ

Za otuđenâ djelâ kada vrijednost prelazi najviši iznos određen za svaki kraj nužno je dobiti dopuštenje Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života.

Neka se ta radnja provodi na iste načine predviđene za otuđenje nekretninâ (usp. § 81).

Za obustavu ili preustroj zdravstvenih ili socijalno-zdravstvenih djela prisutnih na teritoriju Italije Kongregacija za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života predaje zahtjev *Papinskom povjerenstvu za poslove zdravstvenog sektora crkvenih javnih pravnih osoba*, od kojeg će eventualno dobiti pristanak.

87. Pribjegavanje posudbi

Neka se vlastitim pravom utvrde načini za valjano sklapanje posudbi, dugova, hipoteka i zaloga. Neka redovnički poglavari, sukladno kan. 639 § 5, ne dopuste zaduživanje, osim ako je sigurno da će se iz uobičajenih prihoda moći plaćati kamate duga i da će u dogledno vrijeme zakonitom otplatom postupno vratiti glavnicu.

Poštivanje ovoga propisa, napose kada je riječ o važnim djelima uključeni-
ma u nehomogena pravna područja, ovisi i o usvajanju i pokretanju pri-
kladnih organizacijskih struktura, djelotvornih procedura i instrumenata
knjigovodstvenih izvještaja, jasnih oblika podnošenja izvještaja o upravlja-
nju, prikladnih tijelâ i instrumenata nadzora.

Zadaća je poglavara i njegova vijeća procijeniti je li prijedlog utjecanja po-
sudbi, koji mu je dostavljen na odobrenje, u odgovarajućem obliku sastav-
ljen i postoje li svi nužni elementi za svjesnu odluku. On će morati u svojoj
procjeni uzeti u obzir osnovanost predviđanja na kojima će se temeljiti
budući prihodi kojim se planira pokriti troškove nastale tim zaduživanjem
imajući također pred očima iznos eventualnog prethodnog zaduženja.

Kada je nužno izdati neko jamstvo u vezi financiranja, neka se pažljivo
ocijeni njegova prikladnost i razmotre tehnički načini njegova izdavanja
i moguće posljedice. Proces te procjene morat će biti posebno strog kada
se jamstvo traži na račun nekog pravno odvojenog subjekta bez obzira na
njegovu povezanost s ustanovom ili dijelom ustanove.

Neka poglavar i njegovo vijeće povremeno zatraže ocjenu cjelokupnog fi-
nancijskog stanja pazeći pritom na njegovu stvarnu održivost i ako proci-
jeni da predviđeni razvojni tijek ukazuje na kritičnu situaciju, neka odredi
i poduzme pravodobne mjere.

Neka se uzmu u obzir, ako postoje, eventualni rizici vezani uz moguće
valutne oscilacije.

Sukladno kan. 639 § 1, pravna osoba koja se zadužila ili preuzela obveze,
pa i s dopuštanjem poglavara, sama je dužna odgovarati za njih. Ako se
redovnik uz poglavarovo dopuštenje zadužio ili preuzeo obveze za svoja
dobra, mora sam za to odgovarati; ako je, pak, po poglavarovu nalogu
sklopio poslove ustanove, za njih mora odgovarati ustanova (usp. kan. 639

§ 2). Ako se redovnik zadužio bez ikakva poglavarova dopuštenja, mora za to odgovarati sam, a ne pravna osoba (usp. kan. 639 § 3).

88. Dopuštenje Svete Stolice za financiranja

Kada iznos financijskog poslovanja premašuje najviši iznos određen za pojedine krajeve, da bi čin bio valjan, nužno je dobiti dopuštenje Kongregacije za ustanove posvećenoga života družbe apostolskoga života.

Nakon što dobije dopuštenje svoga vijeća, neka generalni poglavar pošalje zahtjev s objašnjenjem motiva i predstavkom cjelokupne situacije glede zaduženja te ustanove te plan amortizacije.

Ako je financiranje vezano uz kriznu situaciju djelâ, neka Kongregacije za ustanove posvećenoga života družbe apostolskoga života ne daje dopuštenje prije nego što stekne dublji uvid u razloge zbog kojih je došlo do ekonomskih teškoća.

U slučaju da je riječ o značajnim iznosima i da je izostavljen certifikat o proračunu dikasterij može uskratiti dopuštenje za postupke financiranja.

89. Povezana građanska (svjetovna) tijela

Specifičnost odnosâ između države i Crkve u pojedinim zemljama i konkretni organizacijski izbori pojedine ustanove uključuju čestu povezanost *građanskih ustanova s kanonskom pravnom osobom*.

Neka se vlastitim pravom ustanove načini osnivanja povezanih građanskih ustanova i prebacivanje dobara istima.

Premda je riječ o pravno odvojenim subjektima, zbog povezanosti tih tijela s ustanovama opravdano je posvetiti posebnu pozornost pri njihovu osnivanju i njihovu upravljanju. Djelovanje tih ustanova, naime, može dovesti u opasnost dobar glas ustanove i uključivati, kada primjenjivi građanski zakoni to predviđaju, odgovornost ustanove za zaduživanja povezane ustanove.

Uz obdržavanje onoga što je propisano kanonskim pravom, povezanim građanskim ustanovama treba upravljati sukladno karizmi ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života. To se može činiti na mnogo načina. Primjerice, tako da se u statutima povezanih građanskih ustanova

predvide svrhe slične svrhama ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života, da se tijelima upravljanja ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života dodijeli ovlast imenovanja voditelja i odobravanja izvanrednih čina upravljanja povezanih građanskih ustanova, da se predvidi obveza da voditelji povezanih građanskih tijela podnose izvješća ustanovama koje njima rukovode, da se u statute tih ustanova uključi klauzula koja određuje, u slučaju njezina prestanka s radom, prijenos ostatka imovine na ustanovu posvećenoga života ili družbu apostolskog života ili neku drugu povezanu građansku ustanovu ili drugu ustanovu ili družbu sa sličnim obilježjima. Nije dopušteno priklanjanje građanskim ustanovama, u kojem se god obliku to ostvarivalo, kako bi se izbjegao nadzor predviđen kanonskim pravom.

90. Dopuštenje Svete Stolice za prijenos dobara na građanske ustanove

Kada vrijednost dobra koje treba prenijeti na građansku ustanovu, i kad je ona povezana s ustanovom, prelazi najviši iznos određen za pojedini kraj, potrebno je dopuštenje Kongregacije za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života. Pri provedbi te radnje treba se pridržavati onoga što je rečeno o nekretninama (§ 81 ovoga dokumenta te za djela § 86).

91. Dužnost polaganja računa (usp. §§ 41-43)

Općom dužnošću polaganja računa, predviđenom kanonskim pravom (usp. kan. 636 § 2), unaprijeđuje se redovno upravljanje i jamči održivost ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života.

Sve upute u vezi s polaganjem računa i podnošenjem financijskih izvješća moraju se ravnati prema načelu *razmjernosti* (proporcionalnosti). Neka se zato uzme u obzir operativa, prije svega naslovnik, s njegovom posebnom naravi, njegovim dimenzijama, njegovom specifičnom aktivnošću, povijesnim i društvenim okruženjem u kojem djeluje.

Obveza polaganja računa, stoga, zahtijeva nužno čuvanje *računovodstvenih isprava* razmjernih dimenzijama i organizacijskim karakteristikama pojedinih ustanova, koje u svakom slučaju omogućuju utvrditi, uz pomoć

informativskih sustava, podatke o imovini kao i ekonomske i financijske podatke o zajednicama i djelima. *Financijsko izvješće* je prikladno sredstvo pri donošenju svjesnih odluka i iskazuje transparentnost u upravljanju i, istodobno, vjerodostojnost ustanove u vlastitom referentnom okružju.

Za ustanove koje su raširene u više zemalja savjetuje se usvajanje prikladnih računovodstvenih modela koji omogućuju usporedbu i, ako je moguće, objedinjavanje podataka.

Za djela je nužno voditi odvojeno računovodstvo i, u slučaju djela većega opsega, snažno se savjetuje podvrgnuti izvješća *računovodstvenoj reviziji*. U slučaju da postoje djela od posebne socijalne važnosti, sastavljanje *socijalne bilance* može pridonijeti većoj svijesti o rezultatima vlastitoga djelovanja, kao i transparentnosti u institucionalnim odnosima i u prikupljanju sredstava.

U vezi s djelima korisno je, pa i u cilju učinkovitoga korištenja raspoloživih sredstava, pribjeći odgovarajućim instrumentima definiranja srednjoročnih i dugoročnih ciljeva (*strateško planiranje*), ekonomsko-financijskom planiranju (*proračun*) te provjeri *in itinere* postizanja predviđenih ciljeva (*kontrola upravljanja*) utvrđujući pritom mjerodavne subjekte i procedure provedbe u mjeri razmjernoj dimenzijama i specifičnostima aktivnosti.

92. Primjena građanskih zakona

U svakom slučaju nužno je poštivati građanske zakone. Neka se posebna pozornost posveti postupanju s djelatnicima, da se brižno poštuju zakoni o radu i društvenome životu sukladno načelima socijalnoga nauka Crkve. Neka zaposlenici budu pravedno i pošteno plaćeni za svoj rad tako da mogu primjereno udovoljavati svojim potrebama i potrebama svojih obitelji (usp. kan. 1286).

Neka se, k tomu, posveti pozornost zaštiti vjerovnika, plaćanju poreza i doprinosa te sprječavanju zlodjela.

93. Arhiv (usp. § 44)

Prema kan. 1283 i 1284, neka u svakoj ustanovi bude jedan ekonomsko-administrativni arhiv radi djelotvorne organizacije administrativno-

ga upravljanja i računovodstva. Neka se brižno sastavi i stalno provjerava imovnik dobara i dobivenih vrijednosti te propisno sređuju i čuvaju računovodstvene isprave i ugovori o jamstvu za rizike.

Odnosi u Crkvi

94. Odnosi s mjesnom Crkvom (usp. §§ 28-30)

Neka viši poglavari upoznaju mjesnu Crkvu s projektima ustanove kao i s teškoćama u upravljanju. Prije zatvaranja neke zajednice ili djela, o čemu se treba prethodno savjetovati s dijecezanskim biskupom (usp. kan. 612 i 678 § 3), neka se istraži mogućnost eventualnih alternativnih rješenja.

Prije nego se Kongregaciji za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života pošalje zahtjev za odobrenje otuđenja nekretninâ i obustavu djela, neka ustanove papinskoga prava traže pisano mišljenje mjesnoga ordinarija na čijem se području nekretnina nalazi.

Sukladno kan. 638 § 4 neka ustanove biskupijskoga prava i samosvojni samostani (usp. kan. 615) zatraže za iste poslove pisani pristanak mjesnoga ordinarija.

Samosvojni samostani, o kojima se govori u kan. 615, moraju jednom godišnje položiti mjesnom ordinariju izvješće o upravljanju. Ovaj potonji ima pravo uvida u ekonomsko poslovanje redovničke kuće biskupijskoga prava (usp. kan. 637).

Brojne se posvećene žene posvećuju, puno radno vrijeme, dijecezanskom pastoralu ili u službama i zadaćama koje su s njim povezani i ta se *ministerijalnost u ženskom rodu* predstavlja svojim vlastitim iskustvom i kompetentnošću kao i s priznatom profesionalnošću. Više poglavarice imaju zadaću, analogno onomu što je određeno kan. 681 § 2, sklopiti napismeno sporazum s odnosnim mjesnim Crkvama i izričito i potanko odrediti što se odnosi na služenje posvećene žene i ekonomske aspekte.

95. Suradnja među ustanovama (usp. §§ 31-33)

Neka se u cilju unaprjeđivanja suradnje među ustanovama promiču povremeni sastanci generalnih ekonomata, posebno kada među njima postoji

sličnost karizmi i djelâ; neka se potiču zajednički susreti za formaciju i studij s profesorima i stručnjacima na područjima vezanima uz djelovanje ustanovâ; neka se ostvaruju oblici suradnje u organizaciji i vođenju nužnih administrativnih i računovodstvenih službi; neka se razvijaju konkretni oblici odgovorne solidarnosti putem osnivanja zaklada za pomaganje ustanovama koje se nalaze u stanju većih teškoća.

Neka konferencije viših poglavara, osim što će poticati suradnju i dijalog, pomognu shvatiti društveno-političke i zakonodavne promjene koje su u tijeku kako bi potaknule donošenje djelotvornijih odluka pojedinih ustanova. Neka se predvidi, tamo gdje je to moguće, osnivanje povjerenstava sastavljenih od posvećenih muškaraca i žena te vjernikâ laikâ, stručnih za ekonomska pitanja, kojima se ustanove mogu obratiti kako bi usporedile vlastita iskustva te, prije svega kada je riječ o skromnim dimenzijama i resursima, tražiti savjet, potporu, dobre prakse i praćenje.

96. Odnosi s Kongregacijom za ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života

Predloženi susreti za produbljanje, susreti u dikasteriju, zajedno s *povremenim izvješćem o stanju i životu ustanove posvećenoga života i družbe apostolskoga života* (usp. kan. 592 § 1), djelotvorna su sredstva za ostvarivanje zahtjeva za uzajamnim poznavanjem, koje izvire iz nužna zajedništva ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života.

U *povremenom izvješću* posebna se pozornost mora posvetiti uputama koje traži ova Kongregacija¹²¹ u vezi s ekonomskim stanjem ustanova posvećenoga života i družbi apostolskoga života i njihovim predviđenim razvojem kako bi se moglo raspolagati prikladnom informacijskom bazom, pa i u perspektivi diplomatskoga dijaloga s državama.

Poželjno je zrelije promišljanje o disciplini dopuštenjâ (usp. kan. 638 § 3) posebno u slučaju otuđenja ili drugih radnji koje mogu pogoršati imovinsko stanje ustanove, a napose kad se radnje tiču nužnih obveza (plaćanje

¹²¹ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Smjernice za sastavljanje povremenog izvješća o stanju i životu ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života* (usp. ZKP 592 § 1), Prilog uz Prot. N. SpR 640/2008.

doprinosâ) ili uzdržavanja ustanove, ili kad se ove uključuju u stratešku odluku o održavanju, obustavi djela ili pak u stečajni postupak za uređivanje odnosâ s vjeropticima.

Traženje dopuštenja mora postati prigoda za otvoren dijalog koji će, ne ugrožavajući zakonitu samostalnost ustanovâ, očuvati poštivanje naravi dobara i zajedničarsku dimenziju svojstvenu Crkvi.

Ako dođe do značajnih ekonomskih problema ovaj dikasterij može izravno intervenirati u život ustanova posvećenoga živoga i družbi apostolskoga života preko apostolskih vizitatora ili papinskih povjerenika. Te se prigode moraju prihvatiti kao znak skrbi Svete Stolice kojoj je povjerena zadaća brige, unaprjeđivanja i nadzora nad ustanovama.

97. Odgoj i izobrazba (izgradnja) za ekonomsku dimenziju (usp. §§ 18-19)

Specifična je zadaća poglavarâ pokretati i isticati važnost plana formacije za *ekonomsku dimenziju*, bilo u široj perspektivi socijalnog nauka Crkve bilo posvećivanjem pozornosti ekonomsko-administrativnim pitanjima.

S obzirom na formaciju, posebno značenje za ekonomsku dimenziju imaju proračuni; oni se ne smiju promatrati isključivo u njihovim nezaobilaznim tehničkim aspektima, nego ih treba shvaćati kao sredstva za rast u zajedništvu, u suodgovornosti i sposobnosti planiranja života i razvoja djelâ i u dosljednosti s misijom i općim i/ili provincijskim *karizmatskim planom*.

U poštivanju zakonite samostalnosti ustanovâ, napose kada postoje situacije složenosti u upravljanju, treba se odlučiti za prikladne oblike trajne izgradnje u povezanosti s katoličkim sveučilištima ili drugim specijaliziranim ustanovama koje združuju stručno znanje sa sviješću o specifičnosti posvećenoga života.

Posebnu se brigu mora posvetiti *izobrazbi ekonomâ* i drugih članova ustanova koji obavljaju odgovorne službe na ekonomskom području.

Neka poglavari steknu potrebna znanja kako bi mogli donositi sud o pitanjima na koja im se skrenula pozornost.

Neka se ne zapostavlja *izobrazba vjernikâ laikâ* koji su pozvani surađivati s ustanovama kako bi se zajamčilo da će njihov doprinos biti sukladan kariz-

mi i stavio se u cjelovito služenje poslanju. Osim ponuda koje imaju za cilj sačuvati i usavršiti nužno profesionalno znanje mora postojati mogućnost da se vjernicima laicima, uključenima u djela ustanove, omogući pristup globalnoj, ciljanoj, sveobuhvatnoj i trajnoj izgradnji.

ZAKLJUČAK

98. Bogu posvećene osobe pozvane su biti *dobri upravitelji različitih Božjih milosti!* (1 Pt 4, 10), *vjerni i razumni upravitelji* (Lk 12, 42) sa zadaćom da brižno skrbe za ono što im je povjereno.

„Mi smo ti kojima su Božji darovi namijenjeni, *svakomu po njegovoj sposobnosti* (Mt 25, 15). Prije svega prepoznamo ovo: imamo talente, ‘talentirani’ smo u Božjim očima. Stoga se nitko ne smije smatrati beskorisnim, nitko ne može za sebe reći da je tako siromašan da ne može nešto dati drugima. Izabrani smo i blagoslovljeni od Boga, koji nas želi obasuti svojim darovima, više no što neka majka ili otac žele dati svojoj djeci. A Bog, u čijim očima nijedno dijete ne može biti odbačeno, povjerava svakomu neko poslanje.“¹²²

Primat se odnosi na dar poziva da budemo „živo sjećanje na način na koji je živio i djelovao Isus kao utjelovljene Riječi pred Ocem i pred braćom“¹²³.

Svijet sve više treba osobe koje će se po Božjoj milosti slobodno i besplatno darivati, „muškarce i žene koji će znati prihvatiti nepoznanicu siromaštva, koji će biti privučeni jednostavnošću i poniznošću, ljubitelji mira, imuni na kompromise, spremni na potpuno odricanje, oslobođeni i ujedno poslušni, spontani i odlučni, umilni i snažni u sigurnosti vjere“¹²⁴.

¹²² FRANJO, Homilija u prigodi Prvog svjetskog dana siromaha, Rim, 19. studenoga 2017.

¹²³ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 22.

¹²⁴ PAVAO VI., Apost. pob. *Evangelica testificatio*, 29. lipnja 1971., 31.

Bogu posvećene žene i muškarci, koji prigrljuju evanđeoski savjet siromaštva, žive su sjećanje Krista siromašna poradi siromašnih. Dok životom svjedoče da su pronašli dragocjen biser (*Mt* 14, 45-46), odabiru dijeliti sudbinu siromašnih jer je „evanđeosko siromaštvo vrijednost sama po sebi budući da nasljedovanjem siromašnoga Krista doziva u svijest prvo od blaženstava“¹²⁵.

99. Siromašni nas potiču na konkretne izbore, da preuzmemo, u izvanjskim znacima, život koji će biti dosljedno jednostavan i umjeren. Kao oni koji su pozvani slijediti Krista siromašna, morat ćemo tražiti nove oblike kojima ćemo izraziti radost evanđelja, i to kroz jasnije svjedočenje siromaštva i pojedinca i zajednice.

I danas Gospodin umnaža za nas pet kruhova i dvije ribe (*Iv* 6, 9) počevši od darova koje mnoga braća stavljaju u naše ruke kako bismo nahranili one koji su u potrebi. Živjeti providnost znači prihvatiti ono što nam Bog šalje za naš život i otvoriti ruke da to vratimo siromasima.

Dobra i djela povjerena su nam kao dar brižnoga Boga za ostvarivanje poslanja. Njihovo ispravno upravljanje, za što su dane neke upute, omogućuje življenje evanđeoskoga savjeta siromaštva i vjernosti karizmama koje su dane utemeljiteljima na službu poslanja Crkve.

U svome učiteljstvu papa Franjo često u svojim istupima inzistira da se manje govori o siromaštvu, a više o siromasima. Siromašni su, dakle, načelo koje uključuje sve i svakog pojedinog, koje označava put poslanja; u napetosti prema kraljevstvu Božjem Crkva ostvaruje samu sebe i u njoj posvećeni život postaje plodnim: „Nikada ne zaboravimo da je za Kristove učenike siromaštvo prije svega *poziv da slijedimo Isusa siromašna*. To znači ići za njim i uz njega, putem koji vodi do blaženstva kraljevstva nebeskoga (usp. *Mt* 5, 3; *Lk* 6, 20). Biti siromašan znači imati ponizno srce koje zna prihvatiti vlastito stanje ograničenoga i grješnoga stvorenja kako bismo pobijedili napast svemoći, koja nas zavarava da smo besmrtni. Siromaštvo je stav srca koje priječi gledati na novac, karijeru, luksuz kao na ciljeve života i uvjete za sreću. Siromaštvo stvara uvjete za slobodno preuzimanje vlastitih osobnih i društvenih odgovornosti, unatoč svojim

¹²⁵ IVAN PAVAO II., Poslijesinodska apost. pob. *Vita consecrata*, 25. ožujka 1996., 90.

ograničenjima, uz povjerenje u Božju bliskost i pomoć njegove milosti. Tako shvaćeno siromaštvo je mjerilo koje nam omogućuje prosuditi kako najbolje koristiti materijalna dobra i izgrađivati odnose s drugima koji ne će biti egoistični i posesivni.¹²⁶

*Odobrio Sveti Otac
na audijenciji 12. prosinca 2017.*

Vatikan, 6. siječnja 2018.

Svetkovina Bogojavljenja

João Braz kard. de Aviz
prefekt

✠ José Rodríguez Carballo, OFM
nadbiskup tajnik

¹²⁶ FRANJO, *Poruka za Svjetski dan siromaha*, Rim, 13. lipnja 2017., 4.

SADRŽAJ

UVOD	7
I. ŽIV SPOMEN SIROMAŠNOG KRISTA	11
Kristovo siromaštvo, novost evanđelja	13
Prema „tijelu Kristovu“	15
Ekonomija s ljudskim licem	17
Ekonomija je sredstvo misijskoga djelovanja Crkve	19
Evandeoska ekonomija dijeljenja i zajedništva	22
Izgradnja za ekonomsku dimenziju	23
Hitnost davanja licâ proroštvu	26
II. BOŽJI POGLED: KARIZMA I POSLANJE	29
Napetost prema budućem kraljevstvu Božjem	31
Dalekosežan pogled: razlučivanje	32
Stvaranje planova	34
Karizme: crkvena znakovitost	35
Karizme: sposobnost integriranja	37
III. EKONOMSKA DIMENZIJA I POSLANJE	41
Održivost djelâ	43
Osnovna imovina	46
Odgovornost, transparentnost i povjerenje	48
Arhiv	50
Četiri načela iz <i>Evangelii gaudium</i>	51
IV. OPERATIVNE UPUTE	55
Upravljanje ekonomijom	59
Upravljanje i raspolaganje imovinom	66
Odnosi u Crkvi	79
ZAKLJUČAK	83

